ŠTUDIJSKA BIBLIOTEKA

LJUBLJANA

Št. 206 Poštnina poračunjena (C. C. con la posta) V. Trst, četrtek, 30. avgusta, 1928. - Leto VI. Posamezna številka 30 cent. Letnik LIII

EDINOST

List izhaja vsaki dan zjutraj razen ponedeljka. Naročnina: za 1 mesec L 8.—, 3 mesece L 22.—, pol leta L 38.—, celo leto L 75.—, v inozemstvo mesečno L 6.50 več. — Posamezne številke 30 st. — Oglasnina za 1 mm prostora v širokosti 1 kolone (56 mm): za trgovske in obrtne oglase L 1.—, za osmrtnice, zahvale, poslana, vabila L 1.50, oglase denarnih zavodov L 2.—, Oglasi na prvi strani L 2.—

Uredništvo in upravništvo: Trst ulica S. Francesco d'Assisi 20. Telefon 68-94. Dopisi naj se pošiljajo izključno uredništvu, oglasi, reklamacije in denar pa upravništvu. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Last, založba in tisk Tiskarne «Edinosti». Poduredništvo v Gorici: ulica Giosuè Carducci št. 7, I. n. — Telef. št. 327. Glavni in odgovorni urednik: prof. Filip Peric.

Kmet in splošno gospodarstvo

Nihče izmed nas, najmanj pa kmetski sinovi, ne bo dvomil o resnici, da je poljedelstvo osnova celotnemu gospodarskemu in družabnemu življenju in da se mi že z našim telesnim obstankom neprestano sučemo okrog tega vprašanja. Naj odreče zemljedelec — preneha telesno in ž njim vred tudi duševno življenje, pa naj bosta ostalo gospodarsko življenje še tako samostojno. To naravno dejstvo je in ostane vekovečno.

Različna so mnenja v presojanju zaslug, ki jih ima poljedelstvo za prospeh človeštva. Kmetova vzgoja je bila po eni strani docela prezirana in kriva, po drugi pa površna in pomanjkljiva. Dovolj je, če podčrtamo dejstvo, da so mesta v tem pogledu ločena od dežele in se ne zavedajo svoje matere-zemlje, oziroma pomembnosti kmetskega življa, njega visoke naloge za kulturo in civilizacijo.

Zgodovina nas ne vara, ko nam slika prvo kulturno udejstvovanje ravno poljedelskih narodov. Sporedno s plugom je stopala snovna in duhovna kultura. To naj bi bilo izhodišče promatranja in ocenjevanja poljedelskega stanu. Sicer ne moremo zanikati, da bi se to tajilo, a kramp in oralo, ožgane mišice in trpljenje poljedelca se ne zasajajo v nas na način in v oni meri, kakor bi bilo danes nujno potrebno in koristno. Še danes je kmet povprečnemu izobražencu predmet podcenjevanja in celo preziranja.

Tako narazen si stojimo v trenutku, ko smo na višku civilizacije, ko zveni okrog nas pesem o polju in o žitnem klasu, ko stoje pred nami po vsem nove zahteve, ki neizprosno terjajo vzajemnosti in medsebojnega doumevanja ročnega in duševnega delavca.

Kje je vzrok tej razpoki?

Če je kmet v srednjem veku, osobito od 15. stoletja dalje, zapuščal zemljo in se naseljeval v mestih, kjer je naglo rastlo mestno gospodarstvo (obrt, trgovina), je bil to le beg pred brezpravnostjo in izkoriščanjem, saj je slovenski kmet v 17. stol. odrajtaval graščaku nad 70 različnih plačil v denarju, nad 90 plačil v naturi in 17 različnih tlak. Tako se je tudi on izognil prevelikim bremenom in šel v smeri najmanjšega odpora. Naraščajoča industrija je rabila njegove mišice — kje naj bi jih bila sicer dobila —, a pozneje, ko se je tehnika silno razmahnila, je vedno bolj rabila tudi delavčeve duševne sposobnosti. Polagoma ga je preobrazila v svojevrstnega človeka. To je bilo prvo pustošenje zemlje. Nov gospodarski red je izkoriščal očeta in sina: kmeta in tvorniškega delavca. Ustvaril je nesorazmerje cen svojih in kmetskih proizvodov, kar se je očitovalo posebno v zadnjih desetletjih, na kmetova ramena so padla razmeroma visoka bremena, postavil je kmetovega sina v popolno odvisnost in pustil kmeta v nevednosti.

Tako se je stopnjevalo, tako da se mesto in dežela srečujeta z različnim licem: na eni strani orjaška stavba industrije (in ž njo tudi trgovine) z vsemi mogočimi tehničnimi spopolnitvami, na drugi pa majhni in osamljeni kmetijski obrati. V enakem razmerju sta tudi duševnost meščana (in izobraženca) in ona kmeta.

Sir Dykom Aclamand (glej «Edinost od 31. 7.) hoče pri krampu in oralu drugačnega moža in toži, zakaj da niso poljedelci sledili onemu izpopolnjevanju sredstev, ki so dvignila industrijo in trgovino. Sir kot sociolog bi moral na to odgovoriti, saj je vendar sociologija (družboslovje) sinteza vseh znanosti. Odgovor je pač kratek:

Napredku niso poljedelci sledili zato, ker niso mogli radi gmotne in duševne zaostalosti napredka doumeti, oziroma se ga niso mogli okoristiti.

Danes stojimo pred alternativo: ali pustiti današnjega kmeta daleč za časom — na ta način se bo nenaravno razmerje še bolj poostrilo —, ali pa ponuditi poljedelcu, kar terja zgodovina, to je: splošno in temeljito strokovno izobrazbo, preobrazbo pele kmetske, marveč duševnosti v obče, da se vzravnajo razlike v duševnosti, in gmotne olajšave, oziroma zaslombe poljedelskemu stanu.

Edino tako si moremo predstavljati, da bo klic po kmetutehniku uspešen, edino ta pot vodi do kmeta-zadrugarja, ki bo oviral izkoriščanje poedinca.

Gotovo je, da se bodo vedno bolj množili idealni klici po pravi ljudski izobrazbi, ki naj izroči poljedelski plasti novo kulturo, to je ono kulturo, ki vzravnava razlike na vseh poljih socialnega življenja.

Kmetska kultura je največje jamstvo za trajen mir in napredek. Najbolj zdravo jedro je v resnično naprednem kmetu.

J. F.

Izseljeniško vprašanje

Statistični podatki zunanjega ministrstva o izseljevanju v prvih treh mesecih tek. leta

RIM, 29. Ministrstvo za zunanje zadeve je zbralo statistične podatke glede italijanskega izseljevanja v inozemstvo v mesecih januarju, februarju in marcu 1928.

V prvem četrtletju 1927 se je bilo izselilo 50.825 Italijanov; bili so to po večini taki, ki so se za trajno izselili. Za prvo četrtletje 1928 pa je izseljevanje zapopadeno v naslednjih številkah: 1) 11.946 oseb se je izselilo za stalno, 2) 12.044 oseb se je izselilo začasno, 3) 6.976 oseb pa iz raznih razlogov (trgovanje, študiji itd.), 4) izselilo se je 5.336 državljanov, ki so se bili začasno povrnili iz inozemstva v domovino.

Iz pravkar navedenih podatkov je razvidno, da se je ne samo zmanjšalo efektivno število izseljencev v prvem četrtletju t. l. v primeri s prvim četrtletjem preteklega leta, marveč da se je predvsem zelo občutno znižalo število onih, ki se izseljujejo za stalno. In ta vrsta izseljencev prihaja pač — spričo nove demografske politike fašistovske vlade — v prvi vrsti v poštev.

Z odredbami, ki so bile izdane v poslednjem času, je vlada zajezila izseljevanje za stalno in se dovoljenja za trajno naselitev v inozemstvu izdajajo samo onim osebam, ki so v najožjem sorodstvu s takšnimi izseljenci, ki so se že za stalno naselili v kašni tuji državi.

Na drugi strani pa vlada nikakor ne omejuje začasnega izseljevanja, kot smo že več krat poročali, a zahteva od oseb, ki hočejo le za nekaj let v inozemstvo, razna dokazila in jamstva glede delovne pogodbe, glede plače itd. Na drugi strani pa se izseljenec, ki zatrjuje, da bo ostal le za nekaj let v inozem., izpostavlja nevarnosti, da se za trajno loči od družine in svojcev, če bi se potem ne hotel več vrniti v domovino. Tak izseljenec namreč ne more poslati pozivnice za izselitev svojim sorodnikom, kakor lahko store oni, ki so že za stalno naseljeni v inozemstvu.

V tretjo kategorijo izseljencev pa spadajo intelektualci, trgovci, profesionisti in tehniki. Vlada dovoljuje takim osebam izseljevanje, ker se zaveda, da se z njihovim delovanjem v inozemstvu dviga nacionalni ugled, in ker je prepričana, da zamorejo takšne osebe bolj kljubovati raznarodovalnim težnjam, ki so jih posebno v zadnjem času pokazale razne tuje države napram priseljencem.

Poslednja kategorija, navedena v podatkih zunanjega ministrstva, obsega one izseljence, ki so se začasno vrnili v domovino. Takšno začasno vračanje izseljencev podpira vlada z dovoljevanjem raznih olajšav in ugodnosti, ker je prepričana, da se izseljencem poživi nacionalni čut v domovini, kjer napravijo «pravcato kopelj italijanstva». O teh olajšavah in ugodnostih smo tudi že poročali.

GENOVA, 29. Tukajšnji poveljnik gen. Broccardi je dal objaviti proglas, v katerem poziva meščane, naj na najbolj slovesen način izkažejo poslednjo čast zemskim ostankom junaškega letalca Del Preteja, ki bodo jutri ob 14. uri prispeli s parnikom «Conte Rosso» v domovino.

Zemski ostanki Del Preteja bodo prispeli danes v Genovo

Priprave za počastitev spomina junaškega letalca

RIM, 29. Ministrstvo za aeronavtiko poroča:

Danes v prvih jutranjih urah bo general De Pinedo odletel s hidroplanom «Santa Maria» iz Vigna della Valle proti Genovi, odkoder bo na čelu nekaterih eskadrij hidroplanov odletel naproti parniku «Conte Rosso», ki bo jutri priplul v Genovo z zemskimi ostanki slavnega letalca Del Preteja. «Santa Maria» je isto letalo, s katerim je general De Pinedo preletel lani skupno z majorjem Del Pretejem Atlantski ocean in izvršil polet nad Južno in Severno Ameriko.

BARCELONA, 29. Semkaj je prispel parnik «Conte Rosso», na čigar krovu se nahaja krsta s truplom majorja Del Prete-ja. Na bankinah se je zbrala velika množica, med katero so bili zastopniki italijanskega konzulata in mnogi člani italijanske kolonije, ki so prišli, da izkažejo poslednjo čast velikemu italijanskemu letalcu. Darovanih je bilo mnogo vencev in cvetja. Španski zrakoplov in več vojaških letal ter ena eskadrilja portugalskih vojnih letal, ki se nahaja na prehodu v Barceloni, so krenili parniku naproti, ko se je bližal pristanišču, ga spremljali in metali cvetje na krov, da počastijo zemske ostanke Del Preteja.

Obisk generala Nobileja

pri materi novinarja Laga

MILAN, 29. V spremstvu inž. Troianija je general Nobile posetil danes predpoldne družino novinarja Hugona Laga, ki se je bil udeležil polarne ekspedicije kot poročevalec lista «Popolo d'Italia» in ki je izginil obenem z ovojem zrakoplova. Razgovor med generalom in ženo pogrešanega publicista je bil nad vse ganljiv. General je izrazil svoje trdno uverjenje, da bodo rešeni še vsi pogrešani člani ekspedicije, in to zatrdilo je znatno pomirilo gospo, ki je, kakor je pač razumljivo, v resnih skrbeh.

General Nobile se je poslovil ob 10.30, nakar je obiskal nekatere svoje znance. Povrnil se je nato v hotel, kjer je nastanjen in kamor je prišel pozneje tudi Arnold Mussolini, ki se je z Nobilejem delj časa razgovarjal.

Nobile bo jutri odpotoval proti Rimu.

Reševalne ladje pri Svalbardskih otokih

ovirane od viharjev

RIM, 29. Agencija «Stefani» poroča uradno: Glasom radiobrzojavnih vesti, poslanih s kr. ladje «Città di Milano», je bila preiskana vsa severna obala Greatovega otoka. Našli se niso nikaki sledovi ljudi ali ostanki ponesrečenega zrakoplova.

Dne 27. t. m. popoldne je «Braganza» dvignila sidra in krenila v vzhodno-jugo-vzhodni smeri med ledovjem proti Wychesovim otokom. 28. t. m. je prispela na kraj, ki je kakšnih 30 milj oddaljen od teh otokov v severni smeri. Vreme je slabo, sneg naletava in močan veter brije.

Francoski admiral Herr, ki vodi operacije za iskanje skupine Amundsen-Guilbaud in ki je vkrcan na vojni ladji «Strasbourg» v Tromsöju, je vprašal ladjo «Città di Milano», kakšne vremenske prilike so v coni, kjer se nahaja «Braganza». Javil je obenem, da se «Hobby» in «Veleskary» borista v bližini otoka «Victoria» z močnim vetrom z megio, snegom in ledovjem.

Poveljnik Maddalena na povratku v Italijo

LAUSANNE, 29. Iz Amsterdama je prispel sinoči semkaj poveljnik Maddalena na krovu hidroplana «S. 55», ki je pristal pri Ouchy-ju. Danes ob 14.45 pa je nadaljeval svoj polet proti Ženevi, odkoder se bo povrnil v Italijo.

ŽENEVA, 29. Danes popoldne je prispel semkaj letalec Maddalena, ki bo jutri, če bo vreme ugodno, odpotoval proti Italiji.

Vsebina Kelloggove note

odposlana državam, ki so podpisale protivojno pogodbo

PARIZ, 29. Poslanik Združenih držav je sporočil tisku besedilo note, odposlane na ukaz g. Kellogga vsem državam, ki so podpisale pogodbo proti vojni, takoj po podpisu. V noti se navajajo pogajanja, ki so se vršila pred sklenitvijo pogodbe, in želje francoske vlade, da bi pogodbo podpisale vse države. Dalje pravi g. Kellogg v noti, da samo radi praktičnih ozirov ni bilo mogoče pogodbe takoj generalizirati, vendar pa meni, da bodo države, ki je niso še podpisale, brez odlašanja pristale na pogodbo. Kelloggovi noti je priloženo besedilo pogodbe.

PARIZ, 29. Ameriška vlada je povabila vse one države, s katerimi vzdržuje diplomatične stike, naj pristopijo k protivojnemu paktu, ki je bil v pondeljek podpisan v Parizu. Agencija «Havas» pojasnjuje sedaj, da katerakoli vlada lahko takoj javi svoj pristop in ni treba, da bi čakala na ratifikacijo pogodbe s strani onih držav, ki so jo podpisale. Odgovori se morajo poslati v Washington. Odgovor sovjetske vlade se bo izročil v Washington s posredovanjem francoske vlade.

Ameriški poslaniki v raznih državah so že izročili prizadetim vladam Kelloggovo vabilo. Glasom dosedanjih vesti so bila vabila izročena v Buenos Airesu, na Dunaju, v Beogradu, Atenah, Budimpešti, v Sofiji in še v nekaterih mestih.

Republike Bolivija, Perù in Kuba so že sporočile v Washington, da nameravajo pristopiti k paktu.

BEOGRAD, 29. Jugoslovenska vlada je na ponudbo, naj podpiše Kelloggov protivojni pakt odgovorila, da sprejema pakt in da ga podpiše pod pogojem, da ni v nasprotju s prej prevzetimi obveznostmi jugoslovenske vlade. Odgovor je bil sporočen v Pariz in New York.

Kellogg se vrača v Ameriko

PARIZ, 29. Danes zjutraj ob 8. uri sta odpotovala iz Pariza ameriški zunanji minister Kellogg ter predsednik Irske Cosgrave. Na kolodvoru Saint Lazaire so ju pozdravili zastopniki oblastev ter množica občinstva. Državnika sta odpotovala proti eL Havre-ju, kjer se bosta vkrcala na ameriško bojno ladjo «Detroit», s katero se popeljeta na Irsko, odkoder bo Kellogg potoval naravnost v New York.

Poljski zunanji minister Zalesky in čehoslovaški zunanji minister Beneš bosta najbrž še danes odpotovala.

Stresemann in Poincaré sta razpravljala

o vprašanju izpraznitve Porenja

PARIZ, 29. «Petit Parisien» poroča, da je nemški zunanji minister Stresemann v svojem poročilu o razgovoru, ki ga je imel s francoskim ministrskim predsednikom Poincaréjem, omenil da je le-to, da bi bilo potrebno razpravljati o vprašanju izpraznitve Porenja. Priznal je, da sta vprašanje izpraznitve Porenja in vprašanje reparacij kolikor toliko v medsebojni zvezi ter v zvezi z drugimi evropskimi vprašanji. Stresemann in Poincaré si nista stavila konkretnih predlogov in protipredlogov, marveč je Poincaré samo izrazil svoje osebno mnenje.

Voditelj francoskih socialistov Leon Blum zahteva v svojem glasilu «Populaire», naj francoska vlada, z ozirom na dejstvo, da se bo na prihodnjem zasedanju Družbe narodov v Ženevi gotovo načelo vprašanje izpraznitve Porenja, že sedaj definitivno privoli v izpraznitev. Nesmiselno je — nadaljuje list —, da bi se po sklenitvi protivojne pogodbe v Parizu ne takoj skušalo z vsemi silami zbrisati poslednje sledove svetovne vojne. Sedaj je Nemčija brezpogojno pristala na protivojno pogodbo, zato pač sme in ima tudi pravico zahtevati izpraznitev Porenja.

Konferenca interparlamentarne zveze zaključena

BERLIN, 29. Sinoči se je zaključila konferenca interparlamentarne zveze.

Vprašanje revizije ustave

v Jugoslaviji

BEOGRAD, 29. «Novosti» objavljajo danes članek, v katerem pravijo, da se je zadržanje vlade napram KDK v zadnjem času bistveno izpremenilo. Namesto uporabe zakona o zaščiti države, je prišlo baje sedaj na dnevni red vprašanje revizije ustave. «Novosti» zagotavljajo, da so demokrati že dali pobudo za preuredbo ustave in da ima KDK na svoji jutrišnji seji v Zagrebu formulirati tozadevne želje.

Škodove tovarne dobavljajo orožje

PRAGA, 29. Kakor doznavamo, je bivanje znanega industrijca Schneider-Kreutza v Pragi v zvezi s tem, da je bilo na bukareštanski konferenci Male antante sklenjeno, da se ustanovijo lastne Škodove tovarne za orožje in municijo na Romunskem in v Jugoslaviji. Dokler te tovarne v Jugoslaviji in Romuniji ne bodo delovale, kar bo trajalo kakšnih pet let, so Škodove tovarne prevzele pod garancijo čehoslovaške vlade dobavo orožja za Jugoslavijo in Romunsko.

V Škodovih tovarnah je tudi Turčija naročila za več milijonov čk orožja.

Demonstracija komunistov na Nizozemskem

HAAG, 29. V Aemheimu so komunisti uprizorili mednarodno demonstracijo. Carinski častniki so ustavili na meji več tujih komunistov, ki so skušali stopiti na nizozemska tla.

Voditelj avstralskih laburistov obsojen na 6 mesecev ječe

SIDNEY, 29. Vodja avstralskih laburistov je bil obsojen na 6 mesecev ječe, ker je za časa stavke pomorskih delavcev strahoval kršitelje stavke ter prisilil posadko nekega parnika, da je zapustila delo.

Nenavadna epidemija na Grškem

ŽENEVA, 29. Ker razsaja v nekaterih pokrajinah Grčije neka huda tropična mrzlica, ki je zelo nalezljiva, je tajništvo Družbe narodov na zadevno poročilo grškega državnega zdravstvenega urada odposlalo v Atene enega svojega funkcionarja-zdravnika, ki je na licu mesta ugotovil, a boleha skoro vse prebivalstvo v Atenah in Pireju na navedeni bolezni in da je umrljivost narastla med starimi ljudmi in onimi, ki že bolehajo na kaki drugi bolezni. Epidemija, ki sedaj razsaja na Grškem, se je do sedaj le redkokdaj pojavila v Evropi, zadnjič leta 1889, ko je tudi razsajala na Grškem.

Pred rešitvijo japonsko-kitajskega spora

TOKIO, 29. Zdi se, da se je japonska vlada odločila, da sprejme predlog kitajske nacionalistične vlade glede revizije kitajsko-japonske pogodbe. Vendar pa japonska vlada želi, da se prekine nadaljnje izmenjavanje not glede tolmačenja člena 26. omenjene pogodbe.

Japonska bo umaknila čete iz Koreje in Mandžurije?

TOKIO, 29. Listi poročajo, da bo jutri predložen cesarju v odobritev ukaz za umik japonskih čet iz Koreje in Mandžurije, kamor so bile odposlane letos v maju.

Pravda 11 paroplovnih družb proti ameriški državi

LONDON, 29. Agenciji «Reuter» poročajo iz New - Yorka, da je 11 paroplovnih družb vložilo tožbo proti vladi Združenih držav, ker so ameriške oblasti zabranjevale izkrcanje na ameriška tla izseljencem, ki so se radi tega morali vrniti v domovino na stroške teh paroplovnih družb. Družbe trdijo, da je bilo postopanje ameriških oblasti neupravičeno, zato zahtevajo odškodnino v znesku 30.000 funtov šterlingov.

Osem človeških žrtev radi zrušitve hiše

SHELBI (Združene države), 29. V trgovskem delu mesta se je včeraj zrušila velika hiša. Do sedaj so izvlekli izpod razvalin 8 človeških trupel, a zdi se, da je pod razvalinami še več oseb.

Uničujoč vihar v Romuniji

BUKAREŠT, 29. V pokrajini Tadenamd je včeraj divjalo silno neurje, ki je povzročilo ogromno škodo na poljih in v gozdovih. Vihar je izrul nad 10 tisoč borovih dreves in podrl mnogo brzojavnih drogov, tako da so brzojavne in telefonske zveze pretrgane. V Tadenamdu se je pod pritiskom viharja zrušil zvonik. Prebivalstvo je v velikem strahu zbežalo iz vasi.

Hiša se je zrušila

NEAPELJ, 28. V bližini Salerna se je zrušilo neko staro tronadstropno poslopje. Dva zidarja sta pri tem izgubila življenje, eden pa je bil težko ranjen.

Politične beležke

Poljska na morju

Kakor znano, je bil Poljski na podlagi mirovne pogodbe priznan dostop k Baltiškemu morju, ob katerem ji je bila odmerjena obala, ki se razteza severozapadno od svobodnega mesta Gdanskega do polotoka Hel. Čeprav je prosto izhodišče k morju predstavljalo zanjo jako važno pridobitev, se ta velika slovanska država v prvih povojnih letih ni dosti brigala za svoje pomorstvo. Šele v letih 1925-26., ko se je majhna ribiška kolonija Gdinj, središče poljske baltiške obale, pričela naglo razvijati in je postala edino svobodno pristanišče Poljske, zlasti v času, ko je svobodno mesto Gdansko na vse načine oviralo poljski tranzit, je nastal v tem oziru velik preobrat. Poljska javnost je začela posvečati svojo pozornost pomorstvu in leta 1926. je bila ustanovljena prva velika poljska paroplovna družba, obenem se je pričelo z največjo intenzivnostjo graditi pristanišče v Gdinju in vzpostavljene so bile železniške zveze med industrijskimi središči v Gornji Šleziji in poljskim primorjem. Tonaža poljskih ladij je znašala v začetku leta 1926. komaj 6000 ton, toda tekom dveh let je poljska trgovinska mornarica štela že 33 parnikov, ki so obsegali skupno 40.000 ton; razen tega je razpolagala z znatnim številom manjših jadrnic. Sedaj plove pod poljsko zastavo 7 velikih tovornih parnikov in dva velika parnika za potniški promet; ker te ladje niso kos pomorskemu potniškemu prometu, ki je radi izseljevanja jako živahen, je že naročenih več drugih potniških parnikov. Med najvažnejšimi poljskimi paropolovnimi družbami so sedaj «Poljska Žegluga», «Wisla-Baltik» in «Poljsko-skandinavska prometna družba». Obenem je pričela Poljska ustvarjati svojo vojno mornarico. Leta 1926. je naročila v francoskih ladjedelnicah pet bojnih enot, in sicer dva rušilca in tri podmornike. Istega leta sta bila zgrajena na Poljskem dva rečna monitorja in kupljena je bila šolska vojna ladja «Iskra». Leta 1927. je Poljska kupila v Franciji veliko križarko, ki se sedaj uporablja za vežbanje mornarjev. Razen tega šteje poljska vojna mornarica nekoliko torpedovk in majhnih topničark, ki jih je odstopila Nemčija Poljski na račun vojnih reparacij.

Poljski pomorski častniki se šolajo v pomorskih akademijah v Torunu in v Swieci, ki obstojata še izza prvih povojnih let. Tekom leta 1926. je bilo pristanišče v Gdinju že toliko dograjeno, da je poljska vojna mornarica že mogla prezimiti tam; dograjena so bila tudi poslopja za vrhovno mornariško poveljništvo.

Tako se je v teku par let poljska zastava že začela pojavljati v vseh svetovnih pristaniščih in promet v Gdinju postaja od leta do leta bolj živahen. Leta 1926. je priplulo v pristanišče 605 inozemskih ladij, ki so obsegale skupno 402.865 ton, leta 1927. je število teh ladij poskočilo na 1068, a tonaža na 814.141 ton. Radi raznih privilegijev, ki jih uživa, se Gdinj lepo razvija in to, kar je pred petimi leti bilo še neznatna ribiška vas, je sedaj že lepo moderno mesto, ki bo v doglednem času postalo to, kar je bil Trst za Avstrijo in je Hamburg za Nemčijo.

angleški podmornik 55

Te dni so dvignili v Finskem zalivu iz morskih globin angleški podmornik L 55, ki se je v juniju leta 1919. udeležil z drugimi angleškimi bojnimi ladjami vojne akcije proti boljševikom, ki so imeli zasedeno tamkajšnjo obalo, in je bil v tej akciji potopljen. O tej potopitvi so krožile in še sedaj krožijo najrazličnejše vesti; nekateri trdijo, da je postal podmornik žrtev bombe, ki jo je spustil nanj neki sovjetski letalec, drugi menijo, da je zadel na podmorsko mino, te dni pa se je oglasil v Parizu neki Rus, ki trdi, da je bil svojčas poveljnik utrdbe, proti kateri je podmornik operiral, in da je on dal potopiti podmornik s streli iz topov v utrdbi. Sedaj je pa prišlo na dan, da je bil podmornik potopljen v borbi s sovjetskim rušilcem «Azartom». V poletju 1919 je namreč angleška flota podpirala generala Judeniča, ki se je boril proti boljševikom, kateri so imeli svoje glavno oporišče v kronstadtski trdnjavi. K tej floti je spadal tudi podmornik L 55. Ko je podmornik dne 4. junija plul v Kaporskem zalivu nedaleč od Kronstadta, je naletel na sovjetskega rušilca «Azarta» in ga napadel; spustil je proti njemu dva torpeda. Toda «Azart» se je torpedoma ognil in je s svojimi topovi otvoril ogenj na podmornika. Že prvi streli so zadeli cilj; podmornik se je začel naglo potapljati in se je kmalu nato pogreznil v morske globine. Enaka usoda je doletela več drugih angleških bojnih ladij, ki so operirale v Finskem zalivu; potopljenih je bilo, po večini radi tega, ker so zadele na podmorske mine, 12 ladij, med njimi križarka «Kosandra», rušilca «Victoria» in «Verulan» ter topničarki «Gentian» in «Meertel». Tudi boljševiška flota je imela hude izgube; potopljeni sta bili velika križarka «Oleg» in šolska ladja «Pamjat Azova». Ti dve ladji sta bili potopljeni v boju z angleškim brodovjem. Mine, ki so jih položili Angleži, so pa ugonobile rušilce «Konstantin», «Svoboda» in «Čavriil».

Podmornika L 55 je sovjetska vlada dala dvigniti zato, da ugotovi, kako je zgrajen, in da se spravi na dan «stvarni dokaz» angleške intervencijske protisovjetske politike. V podmorniku so našli 40 trupel mornarjev in častnikov, ki bodo najbrž prepeljani v domovino. Angleška vlada je namreč potom norveške vlade že naprosila rusko sovjetsko vlado, da bi ji izročila trupla članov posadke potopljenega podmornika.

DNEVNE VESTI

Požar v rikreatoriju Lege Nazionale na Proseku

S Proseka nam poročajo:

Včeraj , v sredo, okoli štirih zjutraj je neka ženska s Proseka opazila, da se iz poslopja rikreatorija društva Lege Nazionale močno kadi. Takoj je ugotovila, da je vsa streha poslopja v plamenu. Čim je opazila ogenj, je začela vpiti po vasi in buditi ljudi, naj gredo gasit.

Prvi je vstal mestni uslužbenec, davčni iztirjevalec, in dal alarm po vasi. Poiskal je mežnarja in ga poslal udarjat plat zvona. Takoj je obvestil tudi karabinerje. Ti poslednji so telefonirali po ognjegasce v Trst.

Medtem so vaščani v naglici vstali ter hiteli na mesto požara, da bodo gasili. Par minut pred 4½ pa so že prišli na lice mesta tudi tržaški gasilci, ki so se takoj lotili gašenja. Ker pa je bila streha že zgorela in se je podrla, niso mogli več rešiti dvorane, temveč so se morali omejiti na zaščito prostorov za dvorano, ki so jih tudi obvarovali. Dvorana pa je zgorela z vso opremo vred.

Gašenje je trajalo do okoli 10. ure predpoldne, nakar so se gasilci povrnili v mesto.

Na mesto požara se je podal včeraj predpoldne tudi tržaški poveštat sen. Pitacco, ki je predsednik društva Lega Nazionale, v spremstvu dr. Petronio in dr. Privileggi-ja.

Škoda, ki jo je povzročil požar, se ceni na okoli 50.000 lir.

* * *

Ni treba posebej poudarjati, da je povzročil ta požar med tamkajšnjim prebivalstvom globoko vznemirjenje, posebno še, ker je to v enem letu časa že tretji požar na proseških poslopjih namenjenih ljudskemu pouku. Včerajšnji požar je iznenadil Prosečane v snu in zato so navezani le na ugibanja. Na dva načina si razlagajo prebivalci vzrok požara: ali gre za nesrečo, ki je nastala radi neprevidnosti kakega zidarja, zaposlenega pri popravljanju otroškega vrtca; — in to se smatra za možno radi tega, ker je bil en del strehe pri dvorani razkrit, delavci so namreč stavili novo tramovje za streho otroškega vrtca. Ali pa, kot smatrajo drugi, je bil ogenj podtaknjen in to naziranje se tembolj širi, ker je to, kot rečeno, že tretji požar take vrste na Proseku. Lani je zgorel na zagoneten način otroški vrtec, letos pred počitnicami je izbruhnil požar v ljudski šoli in včeraj je bila upepeljena gledališka dvorana Leginega poslopja.

Kot poroča sinočnji «Piccolo» (ore 18), pričajo že dosedanji uspehi preiskave, ki jo je uvedlo varnostno oblastvo in ki jo vodi osebno tržaški kvestor cav. uff. Schillaci, da gre v resnici za zločin, katerega so v politične svrhe zagrešile nekatere osebe, ki bodo v kratkem odkrite.

Mi še vedno upamo in želimo, da bi se izkazalo, da gre za nesrečo in ne za zločin. Pričakujemo od naših oblastev, da bodo prišle resnici na sled. Če se izkaže, da je bil ogenj podtaknjen v politične svrhe, želimo, da se krivci izsledijo in eksemplarično kaznujejo, ker se politika ne sme delati s požiganjem ali s kakršnimikoli vsega obsojanja vrednimi zločini.

Premestitev v učiteljski službi

Premeščena je s 1. septembrom g. Ema Rudolfova, učiteljica na Razdrtem v Montenero di Valcocchiara (Campobasso - Molise. Abruzzi).

Nov val vročine

Kljub dvema ali trem dežjem, ki smo jih bili deležni, v tem mesecu, se zemlja ni ohladila. Že nekoliko dni pripeka marveč solnce skoro enako kakor pred dežjem.

V nekaterih mestnih okrajih je nastopilo skoro splošno pomanjkanje vode, oziroma voda teče le nekaj malo časa na dan ali v prav neznatni meri. Gospodinje, ki so najbolj prizadeto po tej nepriliki, so med prvimi, ki prosijo za obilen dež. Lahko si je tudi predstaviti, kako toplo s želijo, da bi se čim prej začelo delo za preuredbo in končno ureditev preskrbe Trsta z vodo.

Z dežele prihajajo zopet dopisi o novi suši, ki grozi postati prav tako katastrofalno za jesenske pridelke, kot je bila prva za poletne.

JUGOSLOVENSKA TRGOVINSKA BILANCA

Jugoslavija je v prvem polletju tekočega leta uvozila blaga v vrednosti 3.822.3 milijonov dinarjev, izvozila pa blaga v vrednosti 2.687 milijonov dinarjev. Polletna bilanca je bila tedaj zaključena s primanjkljajem v znesku 1.135.3 milijonov dinarjev. Glavna vzroka poslabšanja trgovinske bilance sta lanska izvanredno slaba žetev in neprestano naraščanje uvoza v prvi vrsti strojev in raznih drugih železarskih predmetov.

Trgovinski odnošaji med Italijo in Albanijo

V drugem četrtletju letošnjega leta je kupila Italija od Albanije za 12,614.900 lir blaga in prodala Albaniji za 11,749.780 lir.

V glavnem je Italija kupovala v Albaniji kože, sveže oljke in jajca. medtem ko je prodajala v to deželo tkanine, manufakture in bombaževe izdelke.

Rojstva, smrti in poroke v Trstu

dne 28. avgusta 1928.

Rojeni: 6;
umrli: 15;
poroke: nobene.

Iz tržaškega življenja

Nezgoda na delu

Jugoslovenski parnik «Sagy» popravljajo v Lloydovem arzenalu. Včeraj zjutraj je bil na njem zaposlen 29-letni Jakob Ladrič, stanujoč pri Sv. M. M. Zg. štev. 683; imel je nalogo, da združi nekaj jeklenih plošč pri parnem kotlu. Pri svojem opravilu se je hotel posluževati varilnega plamena, čim je pa odprl pipico steklenice s kisikom, se je manometer razpočil in močen plamen ga je oplazil po roki in po obrazu. Tovariši, ki so se nahajali v bližini, so mu prihiteli na pomoč in ga dali prepeljati v mestno bolnišnico. Tukaj mu je zdravnik ugotovil številne opekline na obrazu in na levi roki, ozdravljive v treh tednih.

Z avtomobila je padel

24-letni šofer Giordano Divo, stanujoč v ulici S. Marco, se je včeraj popoldne nahajal s svojim tovornim avtomobilom TS 1873 v prosti luki, kjer je imel naložiti tovor ledu in nekaj sodov piva. Z njim je bilo tudi nekaj težakov, med katerimi 23-letni Viljem Škerlavaj, stanujoč na Vrdeli štev.. 1044. Ko je bilo tudi to urejeno, so se odpeljali proti Barkovljam, kamor je bilo blago namenjeno. Škerlavaj je sedel na kamijon tako, da so mu noge počivale na ledu. Avto pa ni bil napravil niti 50 m, ko se je Škerlavaju pričelo polzeti in v hipu je bil na tleh. Šofer je avto takoj ustavil, dvignil ponesrečenega Škerlavaja in ga prepeljal v mestno bolnišnico. Zdravnik mu je ugotovil številne poškodbe po glavi in delno zdrobitev zgornje čeljusti. Ozdravil bo v enem tednu.

Požar v vojašnici finančnih stražnikov

V vojašnici finančnih stražnikov v ulici Udine štev. 77 je izbruhnil včeraj zjutraj požar. Goreti je pričelo v kuhinji, kjer so se bile vnele saje v dimniku. Mestni gasilci, ki so bili poklicani na pomoč, so prihiteli na lice mesta pod vodstvom poveljnika Bugliovazzija. Po dveurnem naporu se jim je posrečilo udušiti ogenj. Škoda znaša par sto lir.

Nezgoda perice

46-letna perica Josipina Jakomin, stanujoča v ulici dell'Eremo štev. 147, se je včeraj mudila po opravkih v mestu. Ko je tako stopala po Garibaldijevem trgu, je privozil mimo nje neki voz, iz katerega je molel železen kavelj. Kavelj je perico oplazil po nogi in jo precej močno ranil. V mestni bolnišnici, kamor je bila šla iskat pomoči, so jo obvezali in ugotovili, da bo ozdravila v dveh tednih.

Aretacije

Orožniki so aretirali 26-letnega Rudolfa Pavana, stanujočega v ulici Donato Bramante štev. 7, ker je bil pred nedavnim obsojen na dvajset dni zapora. Poleg tega je bil aretiran tudi 30-letni Ivan Svorench, stanujoč v ulici Giulia štev. 6, ker je bil obsojen na štirideset dni zapora radi tatvine in tihotapstva, in 32-letni Rudolf Grusovich, ker je bil obsojen na dva in dvajset dni zapora radi podobnih kaznivih dejanj.

Vesti z Goriškega

Goriške mestne vesti

Posvetitev zvonov

V torek, dne 28. avgusta je prevzišeni knezonadškof na dvorišču škofijske palače blagoslovil nove zvonove za župnijsko cerkev iz Svetega pri Komnu. Blagoslovitve se je udeležil tudi domači katehet Franc Pahor. Botrovali so zvonovom Vinko Švara, Albina Abram, Josip Pipan, Marija Štolfa, Vinko Jazbec in Marija Dugulin. Zvonovi so nekoliko manjši kot oni izpred vojne. Preliti so bili v tovarni Broilijevi v Vidmu.

Novo ceno mesu

Pred predsedstvom ing. Caccese-ja se je v torek sestal medsindakalni odbor za določevanje cen najnavadnejšim živilom na Goriškem. Odbor je na omenjeni seji predvsem razpravljal o ceni mesu na drobno. Sorazmerno s cenami, ki jih je imela živina na debelo na zadnjem živinskem sejmu sv. Jerneja, je odbor določil sledeče nove cene mesu na drobno.

Goveje meso I. vrste iz sprednjega dela živali L 6 kg. iz zadnjega dela L 7.20. Goveje meso II. vrste iz sprednjega dela lir 5.20 kg, iz zadnjega lir 6.20.

Teletina I. vrste iz sprednjega dela teleta lir 7.40 kg, iz zadnjega dela lir 8.80 kg. Teletina II. vrste iz sprednjega dela lir 7.20 kg, iz zadnjega dela lir 8.60.

Iz teh cen je razvidno, da so se cene mesu znižale za 20 do 40 stotink pri kg.

Vrh tega je odbor določil, da pridenek kosti k mesu ne sme prekašati 25% pri kg mesa iz I. vrste — 28 % pri kg mesa II. vrste. K tem kostem se štejejo tudi one, ki se mesa drže.

Določila se je tudi cena navadnemu surovemu masiu na l 15 za kg, koruzni moki lir 1.40. Dočim so ostale cene ostalim živilom neizpremenjene.

Rojeni, mrtvi in poročeni v Gorici

Od 20. do 26. avgusta se je v Gorici rodilo 7 dečkov in 2 deklici, med katerimi je prišla ena mrtva na svet.

Umrlo je 9 moških in 4 ženske. Med temi tudi: Marija Jug, stara 1 dan; Karel Breščak, star 44 let, mesar; Franc Čotar 24 iz Dornberga; Lojze Bregant, 21-letni delavec iz Podgore; Teodor Ventin 28-letni uradnik; Viktor Kogej 19-letni mladenič iz Idrije; Marjana Vogrič 84 iz Kojskega; Marijan Denwutc, 54-letni višji poštni uradnik.

Poroke so bile 4. In sicer poročil se je Jožef Brešan z Angelo Lazar, Rafael Gabrijelčič s Severino Lužnik, Ciril Nanut s Karolino Mikuš in Henrik Sasson z Judito Terčič.

Nesreča

Zeleni križ je moral sinoči s svojim vozom prepeljati 17-letno Dotejo Di Leonardo iz Podgore na dom, ker si je pri padcu izvila desno nogo.

IZPRED SODIŠČA

Tolminski trgovec pred sodniki radi izvršitve nedostojnega dejanja z nedoletno deklico

Včeraj dopoldne se je vršila na Goriškem kazenskem sodišču pri zaprtih vratih obravnava proti 35-letnemu trgovcu Avgustu Negro, ki ima svojo trgovino v Tolminu. Avgust Negro je doma iz Villa Nuova di Tarcento. Priselil se je kmalu po vojni v Tolmin, kjer si je — kot se navadno pravi — napravil srečo in precej obogatel. Ni dolgo od tega, kar smo poročali v «Edinosti», da je bil aretiran radi tega, ker so ga osumili, da se je nedostojno obnašal napram mladi, komaj osemletni deklici L. M. iz Trsta, ki se je nahajala s svojimi starši v Tolminu na poletnem letovišču.

Včeraj se je moral Negro zagovarjati v spremstvu orožnikov pred goriškimi sodniki. Branil ga je odvetnik Blessich.

Zaslišana je bila tudi mati nedorastle deklice Silvija Marsani. Ona je opazila večurno odsotnost deklice, ki se je nahajala opoldne, ko je trgovina zaprta, v trgovskih prostorih z Negrom.

Ker se je vršila razprava pri zaprtih vratih, ne moremo podati natančnejšega poročila o poteku razprave.

Po izpraševanju prič je državni pravdnik cav. Miglietta predlagal sodnemu dvoru, naj obsodi obtoženca na 6 let ječe.

Sodniki so se umaknili in kmalu nato razglasili razsodbo, glasom katere so obsodili obtoženca na 1 leto in 3 mesece ječe.

Vzpored bližnjega porotnega zasedanja v Gorici

Ko smo pred časom že javili, se prične jesensko porotno zasedanje v Gorici v sredo, dne 5. septembra. Danes objavljamo red razprav, ki si bodo v tem zasedanju sledile:

V sredo in četrtek (5. in 6. sept.) se vrši razprava proti Francu Regasu radi umora. Brani odv. Paglilla. Obtoženec se nahaja v zaporih od 13. marca 1928.

V petek, soboto in pondeljek (7., 8. in 10. sept.) razprava proti Jožefu Jacuminu radi bratomora. Brani odv. Zennaro. Obtoženec je zaprt že od 26. IX. 1926. Ta razprava se je pričela že lani, pa je bil obtoženec radi slaboumnosti predan psihijatrom.

V torek, sredo in četrtek (11., 12. in 13. sept.) razprava proti Karlu Žongar-ju in Marijanu Kulotu radi posilstva. Brani odv. Zennaro. Obtoženca sta v zaporu od 18. januarja 1928.

V petek, soboto in pondeljek (14., 15. in 17. sept.) razprava proti Petru Skvarča radi očetomora. Brani odv. Robba. Obtoženec se nahaja v zaporih od 10. junija 1927. Skvarča je obdolžen, kot je znano — da je svojega očeta najprej ubil in ga nato mrtvega obesil, da bi svoj zločin zakril.

V torek (18. sept.) razprava proti Marija Arcioni radi detomora (aretirana 25. maja 1928.) Brani odv. Zennaro.

V sredo in nadalje (19. sept.) razprava proti Blažu Tilli radi podtaknjenega ognja. V zaporu od 7. avgusta 1927.

IZ TOLMINSKEGA

Vsem mlekarnam tolminskega okraja.

Ker imamo z našim tolminskim sirom jako težko trgovsko krizo, bodisi glede prodaje in tudi prenizke cene, hočem navesti nekaj navodil, kako in na kakšen način bi se dal izboljšati naš izdelek bodisi po kakovosti in tudi glede oblikovanja.

Pred vsem moramo skrbeti ne le, da bo mleko čisto in zdravo, kar je prvi in glavni predpogoj za dobri izdelek, ampak se moramo držati tudi pri izdelovanju gotovih pravil in navodil, ki jih zahtevajo posamezne vrste sirov, tako da bomo s tem izdelovali hlebe bolj enotne po obliki in okusu. Saj ravno to je veliko krivo, da se naš sir ne more prodajati v večjih množinah in izvažati na večje in važnejše trge, ker se opaža prevelika razlika glede oblike in okusa ne le v posameznih mlekarnah, ampak celo pri posameznih hlebih.

Izdelovanje sirov, to najvažnejše in najnatančnejše delo, ki ga sirar izvršuje dnevno, bi se moralo po vseh naših mlekarnah delati bolj natančno in pazljivo. Le brez malo izjem so naši tolminski sirarji pri tem važnem opravilu jako površni in vse to delo bolj nekako podcenjujejo, tako da ga ne izvršujejo z ono neobhodno potrebno natančnostjo kakor sirarji v drugih krajih. Žal ravno v tem oziru veliko zaostajamo za drugimi kraji in deželami.

Temu nedostatku je vzrok v veliki meri to, da imamo v naših mlekarnah le malo dobro izučenih in izvežbanih sirarjev, ki se trudijo upoštevajoč pravila in nasvete, ki odgovarjajo današnjim zahtevam. Čeprav je bilo v povojnih letih že več dobro obiskanih sirarskih tečajev in so celo naši fantje obiskovali in dokončali z dobrim uspehom sirarske šole v starih pokrajinah, vendar še nimamo danes povoljnega uspeha glede zboljšanja mlečnih izdelkov, bodisi sira ali masla. Temu je vzrok, da po nekaterih mlekarnah ne vlada med člani in odborniki ono združno stremljenje po napredku in zboljšanju vseh mlečnih izdelkov. Naj bo tudi resnici na ljubo omenjeno, da še takšne sirarje, ki so dokončali po dva sirarska tečaja z dobrim uspehom in ki imajo res veselje do te za nas prevažne stroke, nadzorstvo in odborništvo gotovih mlekarn prezira, zaničuje in noče sprejeti v službo, dasi ni za to pravega vzroka.

Gotovo se bo čudil marsikateri čitatelj, ko zve, da imamo na Tolminskem in Kanalskem že dva takšna slučaja in potem zakaj toliko truda, podpore in šole?

Dostikrat so vzrok temu tudi sami člani, kateri se prav malo zanimajo, jim je pač prav vseeno, kakšen bo izdelek, dober ali slab. In dokler se naše ljudstvo ne bo prilagodilo novim razmeram in navodilom, ki jih zahteva današnji trg, bomo vedno opazovali isto pomanjkljivost.

Kakovost sira je veliko odvisna od izdelovanja samega, kako in na kakšen način se vse to izvrši pri posameznih vrstah sira.

Naj bi se vsaj v bodoče držali naši sirarji gotovih pravil, ki jih tu navajam in sem prepričan, da jim bodo brez dvoma v gotov kažipot pri njihovem vsakdanjem delu.

Kar je dolžan vsak sirar upoštevati in izvojevati pri izdelovanju sira, le sledeče:

1) Paziti mora na to, da se gostenje mleka izvrši redno in sicer ne prepozno in tudi ne prehitro. Najprimernejša doba gostenja za sire naj bo od 25 do 35 minut.

2) Zgostenje naj bo vedno pravilno kakor v spodnjih tako tudi v zgornjih plasteh mleka.

3) Drobljenje strdi naj se vrši počasi in previdno, ker od tega dela je najbolj odvisen dober izdelek.

4) Dogrevanje naj se vrši polagoma in nikoli ne hitro, kot je ravno pri nas navada, ker s hitrim dogrevanjem le otežkočamo in zadržujemo izstop sirotke iz posameznih sirnih zrn.

5) Sušenje drobljenca naj bo popolno in naj traja najmanj od 25 do 50 minut, da si s tem odstranimo sirotko, ki pozneje pri dozorevanju povzročuje močno napihovanje, nepravilno ustvarjanje očes, tako da navadno siri dobivajo tudi grenak okus.

Če bi se sirarji držali natančno teh pravil pri izdelovanju, bi imeli prav kmalu vidne uspehe pri zboljšanju izdelkov.

Prihodnjič natančni opis vseh važnih opravil pri izdelavi.

C. Š.

GRAHOVO

Ker je šel čez mejo

V zadnjem času se je pri nas izvršilo že več aretacij radi odhajanja v Jugoslavijo in nazaj čez državno mejo brez potnega lista. Tako so tudi sedaj aretirali Tomaža Goloba, starega 40 let iz Kneže, ker je šel čez mejo brez potnega lista in ga odpeljali v Gorico, kjer se bo moral radi tega zagovarjati pred sodniki.

ŽAPUŽE PRI AJDOVŠČINI

Požar

V torek popoldne okrog 5. ure se je vnel nenadoma hlev tukajšnjega posestnika Antona Breclja. Ogenj je takoj zavzel precejšnjo razsežnost. Na lice požara s prihiteli ajdovski in vipavski gasilci, ki so morali presekati zid pri hlevu, da so obvaroval vsaj Brecljevo stanovanjsko hišo pred požerom. To se jim je tudi posrečilo. Vendar pa je požar, ki je trajal precej časa, povzročil Breclju obilno škodo, zlasti, ker je zgorel en vol, dočim se je posrečilo ostalo živino rešiti. Kako je nastal požar, še ni pojasneno.

GORJANSKO

Blagoslovitev novega križevega pota

V nedeljo je preč. o. Sofron Kozlevčar blagoslovil v naši cerkvi nov križev pot.

VIPOLŽE

Srebrna poroka

Dne 26. t. m. sta obhajala v krogu svojih otrok tukajšnji g. učitelj Anton Krmac in njegova soproga Berta roj. Zorn iz Prvačine petindvajsetletnico svoje poroke. Ob tej priliki jima iskreno častitamo in kličemo na mnoga leta!

Prijatelji.

DOL NA KRASU

Nesreča

Pred nekaj dnevi bi se pri nas kmalu zgodila težka nesreča. Po strmi poti iz Cotičevega kamnoloma so pri kamijonu, polnem kamenja, ki ga je vodil šofer Možetič, popustile zavore in kamijon je zdrknil po strmini in se končno prevrnil. K sreči je imel Rudolf Možetič, ki je doma na mirenski cesti, toliko prisotnosti duha, da je skočil še pravočasno iz kamijona in se le nekoliko potolkel. Ako bi se kamijon nanj prevrnil, bi ga popolnoma zmečkalo.

Kulturni vestnik

Proslava Tolstojevega spomina v Rusiji

Te dni se je sestal v komisariatu za narodno prosveto v Moskvi odbor za proslavo Tolstoja. Dne 10. septembra bo namreč preteklo 100 let, odkar se je rodil ta največji ruski pisatelj, katerega spomin bo ruski narod ob tej priliki proslavil na izredno svečan način. Odbor je določil spored teh slavnosti, ki bodo trajale 7 dni. Na dan 10. septembra se bo vršila v velikem moskovskem gledališču svečana seja jubilejnega odbora. Komisar Lunačarski bo ob tej priliki imel govor o Tolstoju, razen tega bodo na dnevnem redu predavanja a predmetih: «Tolstoj in revolucija», «Tolstoj in znanost», «Tolstoj kot književnik» itd. Predavali bodo komisar Buharin, akademik Oldenburg, profesor Sakulin in Leninova vdova N. N. Krupskaja. V torek, 11. septembra, bo otvorjena Tolstojeva jubilejna razstava, na kateri bo med drugim razstavljen najlepši Tolstojev portret, delo Rjepina; dne 12. septembra se bo vršil na Jasnaji Poljani, Tolstojevem rojstnem kraju, slavnosten sestanek, na katerega bodo povabljeni vsi inozemski gostje. Na dan 13. septembra se bo vršila v Domu učenjakov v Moskvi seja Društva prijateljev ruske literature, dan 14. septembra bo posvečen spominski slavnosti v Tolstojevem muzeju, na dan 15. septembra se bo na pobudo komisariata za narodno prosveto vršila v moskovskem eksperimentalnem gledališču slavnostna seja, a zaključna slavnost se bo vršila v nedeljo, dne 16. septembra, v veliki dvorani moskovskega konzervatorija; te slavnosti se bodo udeležili najboljši umetniki vseh moskovskih gledališč. Dalje je odbor za proslavo Tolstojevega spomina sklenil, da naprosi Društvo za pobijanje alkoholizma, naj za časa Tolstojevih slavnosti ojači svojo propagando, pri čemer naj uporablja Tolstojeve izreke o alkoholu. Predsednici Društva kulturne zveze z inozemstvom O. D. Kamenjevojkoji, Trockijevi sestri, je bilo naročeno, naj povabi v Moskvo na Tolstojevo proslavo vse odlične književnike in javne činitelje iz Nemčije, Francije, Amerike, Japonske, Danske in drugih držav.

DR. J. P.

Temperatura človeškega telesa

Toplokrvne živali se ponašajo s to posebnostjo, da ohranijo kljub znatnim razlikam in spremembam temperature zunanjega sveta svojo telesno toplino v stalnih oziroma v ozko začrtanih mejah. V tem se razlikujejo ravno človek in toplokrvne živali od onih, pri katerih se vedno njih telesna toplina izenačuje s temperaturo zunanjega sveta, ki torej nimajo svoje stalne topline, ampak je ta v popolni odvisnosti od topline okolice, v kateri živijo.

Toplota človeškega telesa sama je rezultat mnogobrojnih in kompliciranih procesov, ki se dogajajo v našem organizmu. Govorimo o normalni temperaturi tedaj, kadar obstoja v našem telesu ravnotežje med ustvarjanjem in izgubo topline. Oddaja telesne toplote se vrši večinoma fizikalničnim potom, medtem ko sloni tvorba toplote v našem organizmu večjidel na kemični podlagi.

Za oddajo toplote obdajajočemu nas zraku je v prvi vrsti merodajna zunanja površina našega telesa in v njej potekajoče žile in žilice. Tako vidimo, da je po zimi, pri nizkih temperaturah zunanjega zraka naša koža bleda, skoroda brezkrvna, in to radi tega, ker so vse v nji nahajajoče se žile zožene in skrčene do tolikšne meje, da le malo krvi kroži po zunanji površini našega telesa. Po fizikalnih zakonih mora gorkejše telo oddajati mrzlejšemu toliko časa del svoje topline, dokler se temperaturi obeh teles ne izenačita. V našem slučaju bi morala toplejša krv oddajati svojo toplino potom provodnosti in izžarjevanja mrzlejšemu zraku, ker pa kot omenjeno, v skrčenih krvnih žilah kroži le malo krvi, zato je tudi izguba na toploti majhna. Nasprotno opazimo, da so v poletni vročini žile na koži razširjene do skrajne mere možnosti, radi česar prihaja obilica tople krvi v posredne dotike z zunanjim svetom in se na ta način poveča oddaja toplote. Sem spada tudi znojenje, ki nastopa pri povečanem krvnem obtoku kože. Pri tem se oddajajo potom izhlapevanja pota precejšnje množine nepotrebne toplote. Pa tudi s poglabljanjem in povečanjem vdihljajev je naše telo v stanu regulirati oddajo telesne toplote zunanjemu svetu.

Tvorba telesne toplote je rezultat vseh onih procesov gorenja, ki se vršijo neprestano v našem organizmu. S hrano uvajamo v svoje telo določeno količino energije, ki je potrebna na eni strani za delo, ki ga opravlja naš organizem, na drugi strani nam ta energija v obliki toplote služi, da zadobi naše telo potrebno gorkoto. Hranila, ki igrajo velevažno vlogo pri vseh teh kompliciranih procesih, so beljakovine, masti in sladkorji. Medtem ko je beljakovinam v prvi vrsti dana naloga, da nadomeste izrabljene dele tkanin v našem organizmu in, da so na ta način v stanu ustvarjati živo substanco, je dodeljena sladkorjem in mastem naloga, da potom izgorenja preskrbe našemu telesu potrebno množino toplote in da ga delaje

delozmožnega. Ker pa je ves proces gorenja in s tem ustvarjanja toplote odvisen od prisotnosti še drugega važnega faktorja, in to je kisika, bodo ti procesi tem živahnejši, čim več kisika bodo naša pljuča uvajala v naše telo. Vendar pa tudi človeku, ki gladuje, ne primanjkuje potrebne telesne toplote in to radi dejstva, ker se v tem slučaju ustvarja potrebna toplota potom izgorevanja in razkrajanja masti, sladkorja in deloma beljakovin, ki so po raznih shrambah nakopičene v našem organizmu.

Da igrajo ravno hranila važno vlogo pri produkciji toplote, spoznamo že iz tega, da so pri nizkih zunanjih temperaturah procesi gorenja živahnejši, medtem ko so pri višjih zunanjih temperaturah ti procesi oksidacije zmanjšani.

Vse funkcije našega telesa so podrejene različnim centrom v naših možganih in oni jih regulirajo in vršijo nad njimi neprestano nadzorstvo. Tako tudi telesna toplina ima v možganih svoj center, ki je najvišja instanca za njeno regulacijo. Kadar se center za toploto nahaja v normalnem stanju in kadar njegovi regulatorji — ki jih tu vseh ne moremo navajati — vplivajo nanj v normalnem smislu, potem imamo normalno telesno temperaturo. Ena izmed teh regulatornih priprav ima svoj početek v naši koži v obliki živcev za toploto, ki so v neprestani zvezi s toplotnim centrom in ki ga stalno obveščajo o temperaturi zunanjega zraka. Ako n. pr. zunanja temperatura poraste, kot se to godi poleti, se tem potom vzdražljivost centra zmanjša in posledica tega je, da na povelje omenjenega centra pride do omejitve procesov gorenja in s tem ustvarjanja toplote, obenem pa da se poveča oddaja toplote zunanjemu zraku potom kože. Na ta način se ohrani ravnotežje in temperatura telesa ostane na svoji normalni višini. Kadar je pa zunanja temperatura nizka, tedaj se nahaja imenovani center po zaslugi živcev, ki ga stalno obveščajo o temperaturi zunanjega sveta, v jačem podraženem stanju in pod njegovim vplivom se omeji izguba telesne toplote na minimum, medtem ko obenem postanejo živahnejši vsi oni procesi gorenja, ki nam dajejo toploto.

Na ta način ohrani človek v vseh delih zemlje svojo normalno temperaturo, pa naj si bo že izpostavljen hudemu mrazu ledenih pokrajin ali pa neznosnim vročinam tropičnih dežel. S sprejemanjem obilnejše in redilnejše hrane in z vdihavanjem večje količine kisika, zamore v prvem slučaju kljubovati mrzlejši okolici, kakor mu je dano v vročih dneh potom povečane transpiracije in z zauživanjem lažje hrane ostati na normalni temperaturni višini.

Normalna temperatura človeka se giblje med 36.5 in 37° C. Pri zdravem človeku se temperatura tekom 24 ur menja, in sicer navadno tako, da najdemo rano v jutro nizke temperature, medtem ko je zaznamovati proti večeru višje vrednote. Razlika v temperaturi pri normalnem človeku tekom 24 ur znaša 0.5—1.0° C. Temperatura ni pa pri vseh ljudeh enaka. Nekateri ne dosežejo s svojo temperaturo nikdar 37° C., medtem ko jo drugi celo nekoliko prekoračijo. Pri slednjih ne znači še 37.1 do 37.2° C. morda že začetek kake bolezni, medtem ko so te vrednote pri ljudeh, pri katerih njihova temperatura v normalnih razmerah ne doseže 37° C. že precej sumljive, da v takem organizmu že ni več vse v redu, kot bi moralo biti. Malo in prehodno povišanje temperature ne more vedno značiti začetek kakega obolenja, kot se to dogaja n. pr. po dolgih in trudapolnih marših, ali pa ob vročih soparnih dneh, ko je zrak do dobra nasičen z vodno paro in ko sta ravno radi tega znojenje in s tem zguba toplote otežkočeni.

Pod mrzlico ali povišanjem telesne temperature razumemo ono stanje, pri katerem je regulacija toplote pomanjkljiva in nepravilna. V početku mrzlice se ustvarja v organizmu mnogo več toplote negoli se to vrši v normalnih razmerah. To pa, samo po sebi, še ne bi zadostovalo, da človek, ki ima mrzlico, zviša svojo telesno temperaturo nad normalo, kajti vemo, da je zdrav organizem v normalnih razmerah v stanu s povečanjem oddaje toplote odstraniti nepotrebni in kvarni prebitek iz svojega organizma. Torej mora tičati vzrok povišanja temperature pri mrzlici ravno v nezadostni oddaji v preobilici ustvarjene toplote zunanjemu zraku, kar prihaja do vidnega izraza pri koži, ki je bleda, brezkrvna in suha. V nadaljnjem razvoju mrzlice se sicer izguba na toploti nekoliko zveča, vendar ne v toliko zadostni meri, da bi se oddaja in ustvarjanje toplote mogli izenačiti.

Iz tega sledi, da oni, ki ima mrzlico, skopari s svojo toploto, ravno tako kot to dela oni, ki ga zebe, samo s to razliko, da je pri slednjem regulacija oddaje toplote nepoškodovana, medtem ko je v prvem slučaju nezadostna.

Vzroka za vse te abnormalne pojave, ki se vrše za časa mrzlice v našem organizmu, treba iskati v onem vrhovnem centru za toplino, kateri je edini merodajen za pravilno regulacijo naše temperature. V tem slučaju se imenovani center nahaja v večjem razburljivem stanju, tako da ga šele mnogo višje temperature negoli normalna zamorejo pripraviti do tega, da pod njegovim vodstvom začno delovati vse one priprave, s katerimi je v stanu človeško telo oddajati zunanjemu zraku prebitek na svoji toploti. Pod temi pogoji, ravno radi omenjene večje mere razdražljivosti toplotnega centra, bo zguba na toploti zaostajala v množini za ono, ki se v telesu samem ustvarja. Na ta način bi se morala temperatura ob času mrzlice zvišati do skrajnih mej možnosti. Da temu ni tako, vidimo iz tega, da temperatura raste do gotove meje in da se na doseženi višini ustali. Vzrok za ta pojav tiči v tem, da povečana temperatura krvi deluje na center toplote v naših možganih v smislu regulacije na ta način, da deloma paralizira, to je, da zmanjša njegovo mejo vzburljivosti napram toploti.

Povišana temperatura ni pa vzrok te ali one bolezni, temveč samo znak, oziroma simptom bolezni. Ne more človek torej dobiti bolezen od povišane temperature, temveč je ta posledica prve. Mrzlica je prva in neposredna posledica mnogobrojnih obolenj. Ona nam ne predstavlja nič drugega negoli neizbežno reakcijo našega organizma, ki se je zapletel v boj z raznimi bolezenskimi činitelji, boj, ki se vrši — kot rečeno — pri raznih boleznih, za katere postanek so v prvi vrsti kriva razna mikroskopična bitja, med temi bitji in med napadenimi deli našega telesa. Ker je torej mrzlica le viden in čutljiv izraz tega boja, ki ga mora v naš prid vojevati organizem, bi bilo naravnost škodljivo hoteti popolnoma zatreti višje temperature, pač pa je umestno jo ohraniti v gotovih mejah neškodljivosti.

Kje je pa treba iskati vzroke za povišano temperaturo? Na splošno lahko rečemo, da vse ono, kar je v stanu zvečati vzdražljivost centra za toploto, mora (tudi) povzročiti mrzlico. Teh vzrokov ravno ne manjka, in med te je treba v prvi vrsti šteti razne strupene snovi, ki se ob gotovih prilikah tvorijo v našem organizmu in ki so v stanu zvečati vzburljivost imenovanega centra za toploto.

Povzročitelji raznih kužnih bolezni delujejo prvič v tem smislu, da razkrajajo in rušijo živo substanco v človeku, ki hrani v sebi te nezaželjene goste. Produkti tega uničevanja žive tvarine so v stanu podražiti center za toploto. Istega učinka so zmožna mrtva telesa uničenih bakterijev, ali pa one snovi, ki jih bakterije izločujejo. Vzrok mrzlice pa lahko tiči v zvečani prepustljivosti črevesnih sten, radi česar je količina razpadlih snovi, ki kroži v krvi, povečana. Isto se dogaja takrat, kadar je izločevanje razkrojnih produktov beljakovin in strupenih snovi potom ledvic otežkočeno. Vse ono torej, kar tvori v raznih življenskih procesih, ki se pod normalnimi ali abnormalnimi razmerami odigravajo v našem organizmu, produkt razpada in razkroja, je v stanu povzročiti mrzlico in to tem bolj, čim več teh strupenih snovi kroži po našem telesu, oziroma čim bolj nezadostna je njih odstranitev.

Temperatura pade tedaj in se približuje normali, kadar ni več vzrokov mrzlice, kadar se torej neha center za toploto nahajati v večjem vzburljivem stanju. On prehaja v normalno stanje in je zopet sposoben uravnovesiti prejemanje in zgubo na toploti. To vrši na ta način, da manjša produkcijo, a obenem veča izgubo toplote toliko časa, dokler ne pride zopet do normalne temperature.

Kot so pač vzroki različni, tako mora biti različen tudi značaj mrzlice. Ako vzroki mrzlice n. pr. nastopijo nenadoma in s polno silo, tedaj se tudi telesna temperatura naglo dvigne in doseže v kratkem času najvišjo stopnjo jakosti, ako se pa mrzlico povzročujoči faktorji le počasi ustvarjajo in kopičijo v našem telesu in prehajajo v naš krvotok, se bo to pokazalo v počasnem stopnjevanju telesne topline. Kakor hitro izgine vzrok za močnejšo vzdražljivost toplotnega centra, takoj pade tudi zvišana temperatura na normalo, in obratno, ako se vzroki mrzlice le polagoma odstranjajo iz našega telesa.

Z ozirom na ravnokar navedeno imamo več vrst mrzlice: 1.) enostavna mrzlica, ki naglo počenja, kratko traja in nato prestane; 2.) mrzlica, ki delj časa ostane na isti višini, a katere dnevne varijacije ne znašajo več negoli eno stopinjo. S tako lastnostjo se ponaša med drugimi bolezni tudi legarjeva mrzlica; 3.) mrzlica, ki traja delj časa in katere dnevne varijacije presegajo eno stopnjo; 4.) intermitirajoča mrzlica, ki je karakterizirana po tem, da kratkotrajnim napadom mrzlice sledi pravilno razdobje normalne temperature. V to vrsto spada mrzlica pri malariji, ki vsak drugi oziroma tretji dan napada za nekaj ur bolnika. In končno imamo mrzlice, pri katerih ni najti nikake pravilnosti v njih poteku.

Ali sem, ali nisem?

Prip. ur. K pravdi o izvoru slovenskih živalskih priimkov smo prejeli tudi naslednji humoristično-polemični prispevek. Pa naj se čuje v božjem imenu še to — stališče. Naj se zadovolji prijatelj-dopisnik s tem, da nam bo v teh toplih dneh prihranjeno zavzemanje stališča z naše strani. Dodajmo le še to, da mi verujemo, da naš dopisnik gotovo je, naj pa že bo v kakem dolu ali kurniku.

Velecenjeni gospod urednik!

Zadeva je nujna in kolikor toliko tudi obče važna, zato oprostite, da Vas nadlegujem. Vendar takole ne morem več dalje živeti, ker se širše občinstvo v zadnjem času že očitno norca dela. Do sedaj sem namreč mislil, da sem; zdaj pa pravijo, da nisem in sploh, da nikoli nisem bil, in naj se še tako repenčim. Zato se obračam do Vas, da to razsodite. Tako se sklicujem na Vašo merodajno besedo. In zdaj odločite.

Saj res; nisem še povedal, kdo sem in za kaj gre prav za prav.

Torej jaz se pišem, kakor vidite iz mojega podpisa, **Petelin.** Krstili so me pred 47 leti za Pafnucija Klebencija. Torej jaz se lahko s polnim pravom podpišem Pafnucij Klebencij **Petelin.** Tudi moja osebna izkaznica se glasi tako. Torej bom že tisti, vsaj do sedaj sem bil. Zdaj pa so po Vašem listu neki učeni gospodje vse drugače zonegavili. In zato Vas udano vprašam, ali sem še Petelin, ali nisem več Petelin! Oziroma, ker pri nas moje ime izgovarjajo «petél'n», Vas vprašam, ali sem še petél'n ali nisem več petél'n?

Do sedaj sem bil, kakor rečeno. Nihče ni o tem dvomil in pri vojakih in na vseh uradih je bilo to splošno priznano. Sitnosti nisem imel nikoli radi tega, davkov tudi nisem več plačeval zato. Celo gospod Petelin so mi včasih dejali. Ali vidiš ga kleka! Kar na lepem ti razneso neki gospod v Vašem c. listu, da Petelini niso petelini in nikoli niso bili petelini. Če bi pri tem ostalo, bi še nič ne dejal. Ali od onega dne nimam miru. Kamorkoli so prikažem, ali v krčmo ali kam drugam, kjer so možje, povsod me pozdravijo s hrupom: «No Petelin, ali si še petél'n ali nisi več petél'n?»

To je hudo, vidite. In zato bi jaz rad naravnost znal, kako je z zadevo. Tisti učeni gospod je namreč napisal, da sem vse kaj drugega negoli petél'n. Nisem sicer prav razumel, kaj bi moral biti, ampak presneto bi mi bilo žal, če bi ne smel biti več petél'n. K sreči me je neki drugi učeni gospod tudi v Vašem listu potolažil, da morda stvar ni tako huda, kakor se vidi z drugega stališča. Ker odkrito rečeno Petelin bi jaz rad zmeraj ostal. Moj oče je bil Petelin, moj ded je bil Petelin in Petelinove žlahte imam vsepovsod prav mnogo.

Če se to da dokazati s telesnimi lastnostmi, o tem je največ dvomil učeni gospod. Jaz se živinoreje sicer nisem učil na šolah, nekaj pa že lahko povem v svojo obrambo.

Ko sem bil mlad, sem tudi jaz rad brskal po dvorišču in rad sem lezel na visoke kraje, kakor na gnojnišče, na črešnje in po lojtrcah k dekletom. Prvi puh mi je zrastel okrog šestnajstega leta, perje pa sem nosil, ko sem služil za vojaka pri lovcih. Greben mi je hudo rastel pri vsaki priliki, dokler se nisem poročil. Ko sem se poročil, pa so dejali, da mi je greben upadel in da mi je babnica postrigla peruti.

Kar se tiče telesnih lastnosti, bi še to omenil, da sem vedno rad pel in da jajc nikoli nisem nesel, kakor tudi drugi petelini ne. Tudi sem vedno rad imel peteline, posebno v kozici in če niso bili prestari. Jaz mislim, da se da iz mojih telesnih lastnosti prav dobro dokazati, da sem bil vedno Petelin in da želim ostati tudi tak. Če nisem dovolj povedal, pa primaknite Vi gospod urednik še kaj iz svojega žepa, da bo te petelinje pravde enkrat konec, ker jaz sem tudi sodržavljan in kolikor toliko potreben spoštovanja.

Tako bi na primer lahko rekli, da sem bil v šoli najbolj vesel, ko sem v Abecedniku prvič zagledal petelinovo sliko. Pa marsikaj drugega bi še lahko pristavili, kar se morda ne da kar tako reči, kdor ni učen.

Saj bi se zame lahko naredila kakšna izjema, kakor jih je v vsaki slovnici polno. Za druge Peteline mi namreč ni čisto nič. Če se oni sami ne potegnejo za svoje pravice, naj bodo, kar hočejo. Ali zame naj bi se v slovnico takole napisalo:

«**Izjema:** Gospod Pafnucij Klebencij **Petelin** iz Podorehka h. št. 63 pa je res pravi petelin. To velja tudi za njegove otroke.» — To bi učeči se mladini ne delalo prevelikih težav, pa če tudi, glavno je resnica!

Resnica pa je, da sem jaz, z vdano hvaležnostjo podpisani, bil in bom

Pafnucij Klebencij **Petelin.**

Drobne vesti

Nov čehoslovaški motor za letala

Tovarna letalskih motorjev «Valter» v Jinonicah pri Pragi je zgradila nov letalski motor, močan 240 konjskih sil, ki mu je dala značko «Kastor»; motor se ohlaja z zrakom. Te dni so ga montirali na novi tip letala «Arero 11», da ga preizkusijo. Poskusi so se sijajno obnesli; novi motor je deloval brezhibno in tehniki se nadejajo, da bo radi svoje kakovosti kmalu dosegel isti sloves, ki ga uživa motor «Motoer 60 HP», proizvod iste tovarne.

Strašno maščevanje

Iz ječe v Zaječarju v Južni Srbiji je zbežal na dvajset let težke ječe obsojeni morilec Dušan Jankovič. Zbežal je v rodno vas, kjer je usmrtil vse priče, ki so pri obravnavi neugodno zanj izpovedale. Ubil je šest kmetov, a se ni zadovoljil samo s tem, marveč je umoril še nekaj njihovih otrok. Na begu so morilca orožniki ustrelili.

Nov raketni motor

V Vratislavi se je zgradilo novo raketno vozilo, ki se po obliki popolnoma liči od doslej zgrajenih. Novo vozilo ne žene smodnik, pač pa tekoči zrak. To gonilo je pa pet sto krat ceneje od smodnika. Ta novi motor se vdela v letalo in vprašanje raketnega letala in poleta je stopilo za en korak naprej.

✝

Potrti neizmerne žalosti naznanjamo vsem prijateljem in znancem, da je naša nad vse ljubljena soproga, hčerka in sestra

Alojzija Ivančič

20. avg. t. l. v 25 letu svoje starosti, nenadoma preminula.

Žalujoči: **Mihael, soprog, Andrej, Marija, starši, Marija, Lucija, Kati, Neža, Apolonija, Ivana,** sestre, **Jožef,** Alojz, brata in ostali sorodniki.

ZAHVALA

Tem potom izrekamo najsrčnejšo zahvalo vsem, ki so nam v težkih urah stali ob strani, in vsem onim, ki so blagopokojnico spremili na njeni zadnji poti. — Posebno se zahvaljujemo gosp. Ivanki Kurinčič, Kati Volarič, Aninki Ivančič, gdčna Mili in Idi Uršič iz Kobarida, pevcem za ganljive žalostinke in vsem onim, ki so na katerikoli način počastili spomin pokojnice

DREŽNICA, 26. avgusta 1928.

Žalujoči ostali.

MALI OGLASI

BABICA, avtorizirana, sprejema noseče. Govori slovensko. Slavec, via Giulia 29. 322

BABICA Emerschitz - Sbaizero, diplomirana, sprejema noseče, moderna oprema, zdravniška pomoč, dnevna hranarina L 25. Via Farneto 10 (Ginnastica, pedaljšana), lastna vila, telefon 28-64. 308

ORANJE Z MOTORJEM, jesensko in spomladno, izvršuje po najzmernejših cenah, približno 50 do 60 L za njivo. Pojasnila, preračuni pri Giacomo Quagliata, Sežkan 355. 922

DOBROIDOČA GOSTILNA v prometnem kraju na deželi, (v goriški provinci) z kmetijskim gospodarstvom vred (travniki, njive in moderen hlev ter eventuelno z živino, vozovi in vsem kmetijskim orodjem) se odda proti kavelji resnemu in zmožnemu reflektantu v najem. Naslov pri upravi Edinosti v Trstu. 888

VIJAKE za vinske stiskalnice ima v zalogi in izdeluje po naročilu Edvard Kalin, Ajdovščina.

POLICE s predali, pisalne mize, so vsled selitve na prodaj. Pisarna Dr. Henrika Okretiča, Via N. Machiavelli 15. I. 911

BRIVCI POZOR! Dobro vpeljana brivnica, s pohištvom 2 sob in kuhinje, se proda v občini s približno 10.000 prebivalcev. Pojasnila daje S. Došek, Cerkno (Goriška). 912

LJUBLJANSKI VELESEJEM od 1. do 10. septembra 1928. Za obiskovalce: Vizum SHS Din. 20.—, na železnicah SHS popust 50%. Legitimacije po Din. 30.— prodajajo: Trst: Josip Čehovin, Viale Venti Settembre 65, Gen. konzulat SHS, Ljubljanska kred. banka; Gorica: Ljubljanska kreditna banka; Reka: Gen. konzulat SHS; Idrija: Srečko Bajt. 915

VINO, kraški teran, na prodaj. Tomaj 40. 920

ČEVLJARSKI stroj «Singer», malo rabljen, na prodaj. Lozice 20, Št. Vid pri Vipavi. 921

VINO ISTRSKO najboljše vrste, pristnost zajamčena, dobite založniki in gostilničarji v vsaki množini: Istrski teran, burgundec, pinot in belo malvazijo. Najnižje cene. Vsaka pošiljatev se izvrši takoj. Naslov: Nikola Draghicchio - Parenzo. 692

P O D L I S T E K

N. J. KRIŽANOVSKA:

Pajčevina (177)

Roman v štirih delih

Iz ruščine prevedel **I. V.**

Njegovo samoljubje je bilo silno užaljeno po Miličinem begu in njenem ravnodušju. Torej ga ni nikdar ljubila, če se celo v takem strašnem trenotku, ko je prišel po njeni krivdi na rob groba, ni vrnila, da bi ga stregla ter mu olajšala morda zadnje minute, rekla toplo besedo tolažbe, mu dala poslednji poljub... S krutim srcem ga je najprej zavojevala in usužnjila, nato pa ga je zavrgla kakor nepotrebno igračo. Toda najhujše mu je bilo spoznanje, da vkljub globoki duševni rani in vsem naporom ni mogel izruti iz srca usodno ljubezen k ženski, kateri je on sam vrnil prostost, a ta prostost vrže Milico drugemu v objem. Nič manj ga ni mučil materin greh in strašna negotovost lastnega pokoljenja. Ko se je spomnil usodne slučajnosti, ki je izročila to sramotno skrivnost v roke Milici, mu je bilo, kakor da ga kdo poliva z vrelo vodo; včasih je mislil, da zblazni od sramu in obupa. Toda ta notranji vihar je razsajal samo v njegovi notranjosti, na zunaj je bil mladi grof popolnoma miren, gorečo ljubezen je izkazoval očetu, a teti in sestrični je kazal hladno,, vljudno hvaležnost za njih trud.

Bil je že toliko pri moči, da je začel hoditi po sobi, ko je general Zigfrid prejel pismo od generala Markholma. Z velikim veseljem mu je stari prijatelj sporočil, da so dogodki v Krenici izzvali popolen preobrat v prilog njegovemu sinu; celo v višjih krogih so obžalovali, da so morda veliko prestrogo nastopili proti mladi ženi, ki je še skoraj otrok, in s tem povzročili prelom, ki bi bil kmalu stal življenje izvrstnega častnika. Skratka, vse se je razjasnilo. Egon je bil očiščen vseh sumničenj, da je bil soudeležen pri onih usodnih zapletljajih, in polki Markholmove divizije si bodo šteli v čast, imeti grofa v svoji sredi; zatorej bo takoj premeščen k polku v Mainz, če si ni medtem premislil in hoče nadalje ostati v sedanjem položaju.

Ko je stari grof predal sinu generalovo pismo, je Egon občutil zadoščenje, kateremu pa je bil primešan tudi občutek bridkosti; rana, ki so jo prizadejali njegovemu samoljubju, je bila pregloboka, da bi se tako kmalu zacelila. Vsi ti «tovariši», izmed katerih so ga eni hitro obsodili, ne da bi poznali njega ne njegove zadeve, drugi s podlimi čini povzročali njegovo družinsko nesoglasje ter dovedli Milico do skrajnega koraka, — so mu bili zdaj zoprni. Ni se dolgo pomišljal, ampak sam odgovoril generalu, da se mu sicer zelo zahvaljuje za njegovo pozornost in sporočilo zanj laskave vesti.

«Toda v svoje veliko obžalovanje,» — je zaključil pismo, — «ne morem izrabiti ljubeznivega soglasja gospodov častnikov in sporočite jim mojo globoko hvaležnost. Pretres, ki ga je utrpel moj organizem, bom še dolgo čutil, zato sem nesposoben za vojaško službo; toda moj duh je udarec že prenesel, svoje uševno ravnovesje pa upam najti v samoti in delu. To pa mi je mogoče samo, če sem popolnoma prost in se docela posvetim upravi Krenice.»

Istega dne je poslal svojemu polku raport za ostavko. Črez dva dni pa ga je prišel obiskati sam polkovnik pl. Ramberg ter mu izrazil sožalje v imenu polka in ga vneto prosil, naj umakne ostavko. Grof se je zahvalil polkovniku in tovarišem za izkazano čast, toda odločno je vztrajal pri svoji ostavki, ker se čuti slab in bolan.

Naslednji meseci so potekali enolično. Dasi je vsaka nevarnost minila, vendar se je grof le polagoma popravljal; bil je vedno mrk in molčeč ter iskal samoto, le delo na posestvu ga je zanimalo. Oče je moral po svojih opravkih v Berlin in tudi baronesi Daunicevi sta se preselili v Karolinenhof, toda Vilma je pogosto obiskovala Krenico ter igrala dalje vlogo «dobrega genija», nadzorovala gospodinjstvo ter se posvetovala z gospo Linderjevo o blagru bolnega grofa in o raznih «poslasticah», s katerimi bi ga pogostili.

Njeni pogosti obiski so bili grofu nadležni; toda ker mu je bilo nerodno to pokazati sestrični, se ji je spočetka izogibal, pozneje pa se ni zanjo sploh zmenil. Še manj se je zmenil za njene pozorne, lokave in posmehljive poglede, s katerimi ga je večkrat ošinila.

Zadnje čase je bil posebno potrt in sam vase zaprt, kar se je z njim godilo, kadarkoli je kakšen dogodek odprl njegovo duševno rano. Valnek, edini izmed njegovih polkovnih tovarišev, s katerim je grof bil še v prijateljskih odnošajih, mu je povedal, da je Milica velela prodati svojo hišo v mestecu, a oprava se prodaja na dražbi. Ta nepričakovana novica je oživila v njem tisoč spominov ter zbudil v njem mučno ljubezen, ki ga je imela še vedno v oblasti.

Kmalu za tem je prejel pismo od svojega zastopnika, ki mu je sporočil, da gre proces o ločitvi zakona proti koncu, ter priložil listino v podpis. Grof je podpisal in takoj odposlal ovoj; toda komaj je izginil sluga s pismom, je upri komolce na mizo in si zakril obličje z rokami. Zavest, da je zadnja vez z Milico pretrgana, je mučno odmela v njegovi duši ter vzbudila v njem ljubosumnje; težko je dihal in iz prsi se mu je izvil stok.

Zatopljen v svoje misli, ni grof zapazil, ko se se duri brezglasno odprle in se je na pragu pojavila Vilma. S strastnim, mračnim in ljubosumnim pogledom ga je ošinila in kri ji je bušila v obličje. Še se je obotavljala, se nemirno stresala, končno pa se je odločila. Tiho se je prikradla do grofa, se spustila na kolena pred njegovim naslonjačem ter položila nanj svojo roko.

— Egon, Egon! Zopet se udajaš obupu in vse zaradi one brezsrčne, nehvaležne koketke, ki te ni nikoli ljubila, ne cenila in ti je pripravila pravcati pekel, — je rekla s tihim, toda nemirnim glasom. — Skušaj pozabiti nanjo. Poglej okrog sebe. Morda najdeš udano ti dušo, ki bo smatrala za rajsko blaženost, če te bo smela obdati z ljubeznijo in udanostjo, ki bo srečna, če ti bo smela izpolniti najmanjšo željo in ustvariti ognjišče miru in sreče.

Pri prvih njenih besedah se je grof vzklonil in zdrznil, kakor da se je prebudil, ter z raztresenim pogledom ošinil pred seboj klečečo sestrično. Toda njen zmedeni in strastni pogled, iz katerega je odsevala zaljubljenost, ga je spravil v zavest in skočil je na noge.

— Vilma!... Ti — na kolenih pred menoj? Pomisli, kaj delaš, — je zamrmral, jo dvignil ter jo potisnil na svoj naslanjač.

Bled in težko sopeč, ni mogel v prvem hipu govoriti od razburjenja in molče je gledal Vilmo, ki je sedela s povešeno glavo in s krčevito sklenjenimi rokami, kakor da čaka grajo.

Grof se je obvladal, primaknil stol in ji sedel naproti.

[illegible] predora

Z velikopo[illegible] zmahom železniškega omrežja, kot posledico vedno večjega razvoja lokomotive, se je pojavila za tehniko nova važna naloga gradbo dolgih predorov. Predore so vrtali sicer že prej, vrtal jih je na pr. že Stephenson l. 1832 med Londonom in Birminghamom, a ker so bili ti zelo kratki, ni delalo njih vrtanje nikakih posebnih preglavic in zato so zadostovale za njih izvedbo izkušnje iz področja rudokopov ter navadna sredstva smodnik in sveder. Stvar se je spremenila, ko je postala radi velikopoteznega izpeljavanja evropskih železniških črt zveza srednjeevropskega železniškega omrežja z italijanskim ter zato gradba Mont Cenis-kega predora neobhodno potrebna. Z gradbo tega 12¼ km dolgega predora je prišla gradbena tehnika prvič v dotiko s težkočami in ovirami pri vrtanju dolgih predorov ter do spoznanja, da se zapreke in težkoče z dolgostjo predora podesetorijo ter da se, kar je skrajno neprijetno, vse ne morejo predvidevati. Med ovirami najbolj važna se je izkazala ona visoka temperatura kamenja v predoru. Ta ovira je bila glavni vzrok skoro 40-letne zavlačitve početka gradbe najdaljšega alpskega, to je simplonskega predora.

Simplonski predor ima dolžino skoro 20 km (19.803 km) ter gre skozi Simplonski masiv, tako da veže dolino Rhona z dolino Diverja. Severni vhod predora s 685 m morske višine se nahaja na švicarskem ozemlju 2½ km vzhodno od Brig-a, njega južni vhod s 633 m mor. viš. pa na italijanski strani v bližini Isalle, nedaleč od Domodossole; najvišja točka predora ima v oddaljenosti 9573 m od severnega portala 704 m mor. viš.

Ako primerjamo lego simplonskega predora z drugimi alpskimi, nam pade takoj v oko njega zelo nizka lega. Simplonski predor je namreč za 450 m nižji od gotthard-skega, za 590 nižji od montceniškega in za 606 m nižji od arlberškega predora. Ta ugodna lega varuje dohode k predoru pred lavinami in je koristna tudi s stališča gospodarskega prometa in železniškega obratovanja.

A ravno ta nizka lega simplonskega predora je bila glavna ovira, da se ni počelo tako dolgo z gradbo. Že pri gotthard-skem predoru s 1700 m visoko plastjo kamenja nad predorom je znašala temperatura kamenja v predoru 30,8° C, naravno je torej, da se je predvidevala pri simplonskem predoru, kateri je pod površino zemlje 2134 m, veliko večja temperatura. Računalo se je na temperaturo 35° do 39° C, po Stockalper-ju celo na 53,3° C, katera predvidevanja so se pozneje pri gradbi tudi uresničila.

Z ozirom na tako visoko temperaturo je umljivo, da so morali vsi načrti za zgradbo simplonskega predora propasti, ker se je uvidelo, da s sredstvi in načini gradbe ki so bili takrat na razpolago, ne bo mogoče premagovati teh ovir. Tu je bila stavljena gradbena tehnika pred novo nalogo, trebalo je najti povsem nova sredstva in nove načine gradbe, da se je moglo misliti na kak uspeh.

Rešitev vprašanja je prinesla stavbna družba Brandt, Brandan in Comp. l. 1893 s predlogom Brandt-a, po katerem je bila omogočena ne le gradba simplonskega, nego vsakega drugega dolgega predora z zelo visoko temperaturo. Predlog je bil tako prepričevalen, da je sklenila železnica Jura-Simplon, katera je delo oddajala, po kratkem proučevanju predloga s stavbno družbo pogodbo za gradbo predora.

Način gradbe po Brandtovem predlogu je bil sledeči. V enaki višini se je vrtalo v razdalji 17 m, istočasno od obeh strani, dvoje rovov. Prva sta bila povsem ločena, le na vsakih 200 m združena potom tretjega poševnega rova; rovi so se pa postopno z napredovanjem gradbe zazidavali, tako da je ostal vedno le zadnji odprt. Za ohlajevanje zraku v predoru je je potiskal potom velikih centrifugalnih ventilatorjev pri enem rovu mrzel zrak do zadnjega odprtega poševnega rova, skozi katerega je prešel v drugi rov in iz tega zopet na prosto. Delu rova od zadnjega poševnega rova do mesta vrtanja se je dobavljal mrzel zrak potom posebnih naprav iz glavnega zračnega toka. Na ta način je bilo možno preskrbeti predoru do 50 m³ zraku v 1 sekundi, medtem ko se ga je potiskalo v gotthard-ski predor potom cevi le 6 m³ na sek.

Od obeh rovov se je le eden takoj razširjal na širino predora, medtem ko je služil drugi le za dotok stisnjeno vode za pogon vrtalnih strojev in sesalk v predoru in mrzle vode za ohlajevanje.

Z gradbo simplonskega predora se je počelo, radi zakasnitve povzročene radi pogajanj z Italijo in preskrbe potrebnega kapitala, šele meseca avgusta l. 1898. Predvsem se je šlo na obeh straneh predora z največjo naglico na pripravo stavbnega prostora. V ta namen se je potrošilo na vsaki strani po 4 milijone švic. frank.

V prvi vrsti se je hitelo na eni kot na drugi strani z gradbo naprav za izkoriščanje vodne sile, ki naj bi donašala za pogon raznih strojev po 2000 HP (HP - konjska sila). Na severni strani se je vzela v ta namen voda Rhoni, in sicer 5 m³ na sek. s 56 m padca, a na južni strani Diveriji 1.3 m³ na sek. s 176 m padca. Dokler ni bilo to delo zgotovljeno, je nudilo mehanično silo troje lokomobilov s skupno močjo 220 HP.

Za dobavljanje stisnjene vode za pogon vrtalnih strojev in za hladilne priprave v poševnem rovu ter mrzle vode za ohlajevanje je služila cela vrsta sesalk, ki so bile v stanu stisniti v 1 sekundi do 42 l vode na 22 do 120 atmosfer.

Za razračevanje predora je služilo na vsaki strani po dvoje ventilatorjev s premerom 3.75 m; potom posebnih priprav se je dal zrak pri enem ali drugem rovu potiskati noter, ali pa ga ven srkati.

Sploh se je podjetje na vse pripravilo, kar se je po človeški moči in dotedanjih izkušnjah dalo predvidevati. Sezidana je bila cela vrsta poslopij za razne stroje; mehanična delavnica, skoroda tovarna za stroje, je izvrševala, poleg del za obratovanje, vsako drugo naročbo in popravila. Več strojev za lomljenje kamenja in mlinov za pesek je dobavljalo podjetju umeten pesek, a popolna žaga je nudila vsako vrsto rezanega lesu.

Delavcem in inženirjem je poskrbelo podjetje z zgradbo ličnih hišic in vil za udobno stanovanje, neporočenim uradnikom je stal na razpolago lasten hotel. Zgrajena je bila lastna električna centrala, vodovod, kopel s pralnico itd.

Omenim naj še na severni strani gradbo tovarne za razstrelilne snovi, a na južni strani skladišča za 12 ton blaga. Dnevno se je porabilo do 1000 kg dinamita a v teku cele gradbe za okoli 2000 ton dinamita. Rabil se je skoro izključno želatinov dinamit s 83% nitroglicerina in le malo gurdinamita.

V očigled tako skrbni pripravi je delo prva leta ugodno napredovalo, in ker se ni naletelo na posebne ovire, se je gradilo na navaden način, kateri se je do tedaj povsod obnesel. Gradilo se je v oddelkih po 50 do 100 m, najprej se je vrtal rov, nato so ga izdolbli na širino predora ter slednjič predor obzidali, in to zopet v oddelkih od 8 do 10 m, postopno proti izhodu, najprej temelje, nato stranske zidove in naposled oboke. Le v izjemnih slučajih, pri neugodni formaciji gorovja se je vrtalo po strogo angleškem načinu, s tem, da se je izdolbel posamezni obroč ter se takoj obzidal, preden so drugega načeli. Pri vrtanju rova in stranskih poševnih rovov so se posluževali vrtalnih strojev, v vseh drugih slučajih se je vrtalo na roko.

Izvoz izkopanega materijala in uvoz stavbnega materijala se je vršil potom malih lokomotiv po enem tiru; sicer pa je bil promet tako vzorno organiziran, da se ni imel nikdar nikak zastoj; v enem mesecu so privozili odnosno izvozili proti koncu gradbe, ki je znašala razdaljo skoro 11 km, do 18.050 vozov različnih tipov. Nakladalo se je na roke, poizkusi nadomeščati ročno delo s stroji kakor tudi uporaba motorjev na bencino so popolnoma izpodleteli.

Dnevno napredovanje rova je znašalo v prvih letih na severni strani povprečno 6.2 m, na južni, kjer so bile manj ugodne razmere v formaciji gorovja, pa 4.71 m. Višek napredovanja se je imel v anhidritu 4581 m od vhoda, in sicer z 8.06 m.

Tudi druga dela so šla povoljno od rok; pri razširjevanju rova v predor se je izdolbilo v enem mesecu do 309 m, kar odgovarja 7472 m³ pri obzidavanju predora pa 3303 m³ pri dolžini 330 m.

Ko bi šla gradba predora v tem tempu dalje, bi bilo lahko izvršiti delo v domenjenih 5½ letih, a prišle so usodne ovire, radi katerih je bilo mnogo življenj izgubljenih in mnogo časa zamujenega.

Že v drugem letu se je sklepalo po padanju temperature, katera je dosegla pri 2 km s 34° C svoj višek, da se bližajo vodi. In res so pri 3.9 km naleteli na prvi izvirek, kateri je dajal v 1 sekundi 50 l vode, tople 32° C; temu je sledilo več manjših, a 30. sept. 1901. so navrtali pri 4357 m v mogočni apnenčevi plasti iz Teggiola pri vrtanju mine silen izvirek vode, 150 l na sek. s temperaturo 12° C. Z velikanskim pritiskom je pridrla voda iz navrtane luknje, uničujoč vse, kar je dosegla, ter je ustavila za dobo več tednov popolnoma vsako delo. Šele po trudapolnem in dolgotrajnem delu se je posrečilo z napravo drugih lukenj, zmanjšati pritisk vode ter nato vodo zajeziti. Vsi ti izvirki so dajali in dajajo še vedno skupno 1300 l na sek. vode.

Komaj je bila ta ovira premagana, že je sledila druga, večja. Takoj potem ko se je prerila gori omenjena apnenčeva plast, se je prišlo v ono zloglasno plast mehkega in vlažnega skriljevca, kateri je, ležeč pod velikanskim pritiskom, kar zdrobil vse tramovje ogrodja, celo ono iz hrastovega lesu 40×40 cm v premeru. Ni preostajalo drugo kot poseči po železu. Iz 40 cm visokih I - nosilnikov so bili sestavljeni železni okvirji; te so polagali s skrajno previdnostjo okvir za okvirjem v mehko plast, napredujoč tako dnevno le za 20 cm. Po skrajnem naporu in šestmesečnem delu je bilo vrtanje, tukaj pravzaprav kopanje rova, končano, nakar je sledilo nič lažje delo razširjevanja rova v predor in njega obzidavanje. Delo je bilo v zvezi s tolikimi težkočami, da se je rabilo celo poldrugo leto za zgradbo le tega 42 m dolgega predora, a potrošilo 1 milijon švicarskih frankov.

Upanje, da bo potekalo delo po premaganju te ovire na drugi strani zopet normalno, se ni izpolnilo radi nepričakovano visoke temperature, združene z vročimi izvirki vode 320 do 330 l na sek. in s 46° do 56° C temperature. Bilo je treba neznanske volje in požrtvovalnosti vseh na delu zaposlenih ter mnogo denarja, da se je premagala ta ovira, t. j. vroč, z vročo vodno paro nasičen zrak in vroča voda sama. Skupno se je odstranjevalo iz predora potom mrzlega zraku in vode 6 do 7 milijonov toplotnih enot na uro.

Na severni strani je bila dosežena pri 6340 m temperatura 40° C, od tu dalje je hitro narastla ter dosegla pri 7300 m 52° C, nato je rasla počasneje ter dosegla pri 9100 m svoj višek 56° C.

Naravno je, da pri tako visoki temperaturi ni več zadostoval za ohlajevanje samo mrzli zrak, temveč so si morali pomagati tudi z mrzlo vodo, s katero so močili stene predora. Mimogrede so se morali posluževati celo posebnih hladilnih strojev tipa Linde.

Prav posebno težkočo je delala gradba zadnjega, to je srednjega dela predora potem ko se je doseglo od severa pri 9573 m najvišjo točko predora, od koder se je vrtalo rov s padcem 7‰ navzdol. Tudi pri tem vrtanju se je naletelo na izvirke vode, tako pri 91 m od najvišje točke na enega z 20 l na sek. 40° C, pri 173 m na drugega s 50 l na sek. in 50° C. Sedaj ni več odtekala voda sama ob sebi na prosto, nego jo je bilo treba spraviti potom centrifugalnih sesalk do najvišje točke predora. Pa radi premnoge vode kmalu te niso zadostovale, seči je bilo treba po sesalkah na turbino. To je v veliki meri oviralo normalni potek gradbe, ker je bilo treba rabiti stisnjeno vodo za pogon teh sesalk mesto za ohlajevanje. Več stisnjene vode pa ni bilo na razpolago in zato je bilo, potem ko se je naletelo pri 10.382 m od vhoda na nov vroč izvirek vode s 50 l na sek., delo v rovu ustavljeno. Da ni ovirala voda dela v predoru, je bil ta del rova zazidan, rov se je napolnil z vodo, katera se je odtekala potom cevi na prosto.

Na južni strani so bile razmere, kar se tiče temperature, bolj ugodne. Ta je dosegla pri 6500 m 39° C, ter ostala pri tem približno do konca. Delo pa je bilo vseeno težavno radi ovir v formaciji gorovja; najvišjo zapreko so imeli, ko so bili 250 m oddaljeni od severnega rova. Sesul se je bil namreč strop prvega rova in iz luknje se je ulil vroč izvirek vode 100 l na sek. Po mukepolnem delu se je posrečilo v drugem rovu obiti nevarno mesto, vrtajoč v tem rovu dalje, ter preiti na drugi strani izvirka zopet v smer prvega rova.

Naleteli so sicer še na več vročih izvirkov, ali delo je polagoma vendar napredovalo, tako da sta bila 24. februarja 1905. ob 7.20 uri severna in južna rova združena.

Eno leto po združitvi obeh rovov, je prevozila prva lokomotiva predor, nakar je bil simplonski predor 1. junija 1906. predan prometu.

Pri gradbi predora je bilo zaposlenih 3300 delavcev, stroški predora so bili predvidevani na 48,723.000 švic. frankov, a so bili, radi nepričakovanih ovir, večji.

Zvonko Lozar.

RAZNE ZANIMIVOSTI

Letalo — zdravnik

Iz New-Yorka poročajo popolnoma nov način uporabe letala. Šestletni George Parker, sin nekega kapitana, se ni naučil govoriti. Zdravniki so ga preiskali in ugotovili, da je deček popolnoma normalen. Vzroka njegove nemosti niso mogli dobiti. Končno je menil neki specijalist, da bi mogel kak nenaden strah pripraviti dečka do govora. Nato je šel oče s svojim dečkom v letalo. Letalo je letelo visoko. Malemu Jurčeku je polet ugajal. Nenadoma je padlo letalo nekaj sto metrov, nato se je zaletelo na desno, na levo, prekopicnilo se in v temu jednemi deček zavpil ves prestrašen in prepaden: «Oče, oče!» Zgodilo se je čudo, deček je izpregovoril. Pomagal mu je hipni strah in ga ozdravil.

Najvišja pošta

Pošta v Phari-Yongu v Tibetu leži 3877 metrov visoko in ker odpravlja redno skozi vse leto svojo službo, je najvišji poštni urad na svetu. Glavno mesto na Tibetu, sveta in skrivnostna Lhassa, je bila pred nekaj leti na ukaz Dalaj Lame, ki je modern mož in naklonjen napredku, zvezana z Indijo po brzojavni progi.

Berači v Tokiu

Udruženje beračev v Tokiu je sklenilo, da se uvede za člane triurni delavnik. Vzroka za to odredbo ni iskati mogoče v dejstvu, da bi bilo beračenje kdo ve kako naporno delo, pač pa v tem, da je število beračev, posebno v bližini parka Asakuse, izredno veliko in da se morajo radi tega menjavati, sicer bi znal kdo na račun drugih obogatiti. Pomisliti treba, da se cenijo berači na Vzhodu vse drugače kakor pri nas. Na Japonskem ima vsak berač prav lepe dohodke in bi jih imel še večje, če bi sedel več ko tri ure na zelo prometnih točkah.

Nobelova nagrada

Nobelova nagrada bo znašala odslej 156.938 švedskih kron, t. j. zvišala se bo za 25.000 kron. 156.938 švedskih kron bi znašalo nad 800.000 lir. Da se je zamogla nagrada zvišati, je pripisati dejstvu, da je država olajšala obdavčitev nagrad. Ves Nobelov fond znaša 31.036.812 švedskih kron.

Pošiljanje denarja z radiem

Pošiljanje denarja iz Amerike na Ogrsko je doseglo tak obseg, da je otvorila čikaška državna blagajna poseben ogrski dopisni urad. Od sedaj dalje se bo vršilo pošiljanje denarja potom radia in tako bo lahko denar v rokah naslovnika na Ogrskem že v 48 urah.

BORZNO POROČILO

Trst, dne 29. avgusta 1928.

Amsterdam 762-768; Belgija 263-267; Francija 74.27½-74.57½; London 92.40-92.60; Norveška 503-513; New York 19.00½-19.06½; Španska 316-319; Švica 366-368; Albanska 365-367; Atene 24.50-25.—; Berlin 451.50-457.50; Bukarešt 11.42½-11.82½. Praga 56.40-56.70; Madžarska 329-335; Dunaj 266-272; Zagreb 33.45-33.75.

Uradna cena zlata (28. VIII.) L 368.44; Kons. 5% L 82.90; vojnoodškodninske obveznice L 75.70.

Odhodi in prihodi vlakov

Trst - Tržič - Portogruaro - Benetke

(Južni kolodvor)

Odhodi: 0.30 (m), 5.— (o), 6.05 (b), 8.25 (l), 8.35 (o), 10.20 (b), 15. — (b), 15.10 (o), 17.— (b), 18.20 (b), 18.30 (o), 20.15 (b), 21.50 (b).

Prihodi: 5.— (o), 7.42 (o), 10.55 (o), 9.55 (b), 11.25 (l), 12.20 (b), 14.15 (b), 17.25 (o), 18.08 (b), 19.44 (l), 21.45 (b), 0.40 (b).

Trst-Buje-Poreč

(Državni kolodvor)

Odhodi: 5.— (o), 9.45 (m), 13.55 (m), 18.25 (m).

Prihodi: 7.50 (m), 12.— (o), 18.20 (m), 21.16 (m).

Trst-Herpelje-Pula

(Državni kolodvor)

Odhodi: 5.35 (o), 8.15 (b*), 12.10 (m), 12.45 (b**), 15.30 (b*), 19.— (o).

Prihodi: 7.40 (m), 942 (o), 14.10 (b*), 16.36 (b**), 19.30 (b*), 21.08 (o).

*) Vozi samo od 1. 7. do 30. 9.

**) Vozi samo od 15. 5. do 30. 6. in od 1. 10. dalje.

Trst - Divača - Št. Peter - Postojna

(Južni kolodvor)

Odhodi: 1.— (b), 5.10 (o), 7.30 (b), 9.05 (o), 12.— (o), 14.40 (b), 18.— (o), 19.05 (b), 20.05 (l), 20.30 (b).

Prihodi: 4.— (b), 7.05 (o), 8.05 (l), 9.05 (b), 9.41 (b), 11.45 (o), 13.15 (b), 16.35 (o), 19.10 (o), 21.30 (b), 22.25 (o).

Trst-Gorica-Podbrdo

(Državni kolodvor)

Odhodi: 5.50 (b), 6.50 (o), 12.05 (o), 17.50 (b), 18.30 (o).

Prihodi: 7.16 (o), 11.33 (b), 15.25 (o), 20.55 (o), 22.20 (b).

Trst-Gorica-Krmin-Videm

(Južni kolodvor)

Odhodi: 5.30 (o), 6.45 (b), 7.50 (o), 12.30 (o), 14.— (o), 15.50 (b), 17.15 (b), 19.15 (o).

Prihodi: 7.42 (o), 9.20 (b), 12.10 (o), 14.55 (b), 17.52 (o), 18.51 (o), 20.25 (b), 23.10 (o).

Št. Peter na Krasu - Reka

Odhodi: 5.25 (m), 8.30 (o), 9.43 (o), 11.47 (b), 17.30 (o), 21.20 (o).

Reka - Št. Peter na Krasu

Odhodi: 5.25 (o), 9.30 (b), 11.55 (m), 15.30 (b), 18.30 (o).

Divača - Herpelje

Odhodi: 5.58 (m), 9.02 (b), 12.20 (m), 16.14 (o), 19.10 (m).

Herpelje - Divača

Odhodi: 7.10 (m), 8.34 (o), 13.32 (o), 15.36 (m), 18.35 (b), 20.07 (o).

Gorica - Prvačina - Ajdovščina

Odhodi: 8.17 (m), 13.25 (o), 19.35 (m).

Ajdovščina - Prvačina - Gorica

Odhodi: 4.10 (m), 11.15 (m), 17.05 (o).

Pomen kratic: o — osebni vlak, b — brzovlak, m — mešani vlak, l — luksusni vlak.

ZLATARNA Albert Povh
Trst, Via Mazzini 46
kupuje krone po 1·45
Popravlja in prodaja zlatenino.

Za domače čiščenje
priporočamo
SIDOL najboljše čistilo za kovine.
SIRAX neprekosljiv čistilni prašek za aluminij, baker in emajl.
CEREOL vosek za pode, linoleum, pohištvo.
LODIS naša izborna krema za čevlje, (v ločkih z avtomatičnim zapiralom.)
Izdelovatelj: SIDOL - COMPANY TRST (370)

NAJBOLJŠE OBUVALO
za ženske, moške in otroke
v najmodernejših barvah
in po najnižji ceni dobite edino
PRI REBCU
Trst, Via Carducci št. 36

ZDRAVNIK
Dr Fran Gruden
ordinira V TRSTU
VIA S. LAZZARO 23, II. n.
(zraven kavarne Rosa)
od 10. in pol predp. do 13
V NABREŽINI ordinira samo popoldne od 14 do 18 (na lastnem domu)

Inserirajte v „Edinosti“

FALCERI LUIGI
ZALOGA POHIŠTVA
Trst, Via Fonderia 10 (skladišče) in 12, I. nadstr
Poročne sobe, orehove, bukove, topolove, kostanjeve, mahagonijeve itd. Lakirano kuhinjsko pohištvo z mramorjem ali brez tega. Žimnice z žimo ali volno. — Vzmeti od L 60.— naprej. 506
Prodajajo se tudi posamezni kosi.
— Najnižje cene v Trstu. —

Tržaška posojilnica
in hranilnica
registrovana zadruga z omej. poroštvom
uraduje v lastni hiši
Via Torre bianca 19, I.
Telefon štv. 25-67.
Sprejema navadne hranil. vloge na knjižice, vloge na tek. račun in vloge na čekovni promet in jih obrestuje
po 4%
Večje in stalne vloge po dogovoru. Sprejema „DINARJE“ na tek. račun in jih obrestuje po dogovoru. Davek od vlog plačuje zavod sam. - Daje posojila na vknjižbe, menice, zastave in osebne kredite. - Obrestna mera po dogovoru.
Na razpolago varnostne celice (sefe)
Uradne ure za stranke od 8·30 do 13 in od 16 do 18.
Ob nedeljah je urad zaprt.

FERRO CHINA PIGATTI
Okrepčevalno sredstvo, predpisano od zdravniških avtoritet proti MALOKRVNOSTI, BLEDICI in za OKREVANJE
LEKARNA ZANETTI - TRST - Via Mazzini

LJUBLJANSKA KREDITNA BANKA
PODRUŽNICA V TRSTU
Glavnica in reserve Dinarjev 60,000.000·—. - Telef. 5-13, 22-89
Obrestuje vloge na vložnih knjižicah po 4%, na tekočih računih in vezane vloge najpovoljneje po dogovoru. - Prejema DINARJE in drugo tujo veljavo na tekoči račun po najugodnejših pogojih.
Izvršuje vse v bančno stroko spadajoče posle.
PODRUŽNICE: GORICA, Brežice, Celje, Černomelj, Kranj, Maribor, Metković, Novi Sad, Novo mesto, Ptuj, Rakek, Sarajevo, Slovenjgradec, Split, Šibenik. - Sezonska ekspozitura: Bohinjska Bistrica.
Najprikladnejša zveza z Jugoslavijo.
Blagajna je odprta od 9½ - 12½ in od 14½ - 16

TISKARNA
"EDINOST"
izvršuje vsa tiskarska dela v najmodernejem stilu. - Razpolaga z najmodernejšimi črkami, okraski i. t. d.
Linotype, stereotypijo ter rotac. strojem.
Naročila se izvršujejo točno in po zmernih cenah. - Telefon 11-57.
TRST, UL. San FRANCESCO d'ASSISI 20.